



# POZICIJA

2008 m. kovas (papildytas). LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS  
**Leidžiamas Nuo 1989 metų**

## LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinė žmogaus teisių gynimo federacija  
**FIDH** (būstinė Paryžiuje) www.fidh.org

Europos žmogaus teisių asociaciją **AEDH**  
 (būstinė Briuselyje) www.aedh.eu

Tarptautinę Helsinkio Feredaciją **IHF**  
 (būstinė Vienoje) www.if-hr.org

## Asociacijos komitetas:

Garbės pirmininkas -

Viktoras PETKUS

(Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas)

Komiteto pirmininkas

Vytautas BUDNIKAS

(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Vicepirmininkas

Albertas ŽILINSKAS

(ekonomistas)

## Komiteto nariai:

Vytautas GIRDZIJAUSKAS

(rašytojas)

Petras GRĖBLIAUSKAS

(teisininkas)

Stasys STUNGURYS

(žurnalistas)

## **ASOCIACIJOS STEIGĖJAI:**

Egidijus BIČKAUSKAS

(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Antanas BURACAS

(akademikas, profesorius, habil.dr.)

Stasys BUŠKEVIČIUS

(politikas)

Arimantas DUMČIUS

(profesorius, habil.dr LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS

(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS

(profesorius, Kovo11- osios Akto signataras)

Romas GUDAITIS

(rašytojas, Kovo11- osios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYŠ

(gydytojas, LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS

(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS

(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS

(rašytojas)

Antanas NASVYTIS

(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS

(teisininkas, l.e.p. LR Konstitucinio Teismo pirmininkas)

Juozas OLEKAS

(gydytojas, LR Seimo narys)

Juras POŽELA

(akademikas, profesorius, habil.dr.)

Pranas RACIŪNAS

(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA

(politikas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS

(profesorius, habil.dr.)

TARPTAUTINEI ŽMOGAUS TEISIŲ FEDERACIJŲ LYGAI  
 LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTUI  
 LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI  
 LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI  
 LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINEI  
 PROKURATŪRAI  
 LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMAMS

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. vasario 28 d.

Vilnius

*Dėl viešojo intereso apsaugos ir gynimo*

Pastaruoju metu Lietuvoje padažnėjo verslo grupių mėginimų teisminėmis priemonėmis susidoroti su piliečiais ar jų grupėmis, siekiančiomis apsaugoti visuomenės interesus nuo blogos ar tariamai blogos valstybės valdžios ar verslo įtakos sprendžiant visuomenės klausimus. Šiuos faktus liudija byla dėl Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojų skundo prieš Vilniaus m. savivaldybę, taip pat verslo bendrovių „M2 Invest“, „Rojaus apartamentai“ ir valdžios įstaigų ieškiniai teismuose, kuriais prašoma priteisti neturtinės žalos atlyginimą iš Lietuvos Respublikos piliečių, protestuojančių prieš planuojamas naujas statybas ar kitokius visuomenei abejones keliančius veiksmus.

Piliečiai ar jų grupės protestuoja, nes miestuose vykdomos statybos dažnai pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymus ir norminius aktus, statybų projektai viešai nederinami ar nepakankamai derinami su visuomene. Šių protestų pagrįstumą įrodo neleistinos ir nelegalios statybos Neringoje, Palangoje, Vilniuje, Klaipėdoje, Šiauliuose ir kituose Lietuvos miestuose bei rajonuose, taip pat naikinami kultūros ir paveldo

*(nukelta į 2 psl.)*

## **Konstitucinis Teismas ir Platonas mano draugai, bet tiesa brangesnė...**

Mes tik gailimės ir aimanuojame, kad tautiečiai be atodairos sprunka svetur darbo ieškotis. Statistikos duomenimis už šalies ribų gyvena jau per 1,6 milijono lietuvių. Ir beveik visi jų prarado ar praras mūsų šalies pilietybę.

Mažai rasis pasaulyje negausių tautų, kurios taip švaistosi savo tėvynainiais. Žydai šimtmečius vargo, pirkė žemes, kol pagaliau įkūrė savo valstybę Izraelį. Mums derėtų iš to pasimokyti, kaip jie rankiojo ir telkė po pasaulį išsibarsčiusius tėvynainius. Nepaisant visų pastangų po holokausto žydų teliko 13 mln. Tuo tarpu lietuvių - vos keli milijonai.

*(nukelta į 5 psl.)*

paminklai, savavališkai nusavinamos viešosios erdvės. Akivaizdu, kad bendruomenių grupės ir atskiri piliečiai teismuose mėgina realizuoti savo konstitucines teises, mėgina apsiginti nuo valstybės tarnautojų nekompetencijos ar neveikimo ir tokiu būdu apriboti komercinių bendrovių bei valstybės įstaigų veiksmus, darančius žalą pamatinėms visuomenės vertybėms, kenkiančius visuomenės atvirumui, darnai, teisingumui ir asmenų teisėms bei laisvėms.

Tuo tarpu komercinės bendrovės siekia prisiteisti iš piliečių dideles pinigines sumas už neva jų dalykinės reputacijos menkinimą, ketina teismų pagalba areštuoti visuomenės interesą ginančių žmonių turtą ar padaryti kitokią materialinę žalą bendruomenės atstovams, kurie nesiekdami materialinės ar kitokios naudos, gina visuomenės interesus.

## **Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:**

Europos Sąjungos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, JTO/EEK (Orhuso) ir kitos konvencijos bei 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja piliečiams teisę turėti savo įsitikinimus, laisvai juos reikšti, nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Taigi Lietuvos piliečiams, bendruomenėms ir nevyriausybinėms organizacijoms garantuojama teisė visapusiškai atstovauti ir ginti teisingumą, asmenų teises bei laisves ir kitas pamatines visuomenės vertybes.

Antra vertus, Lietuvos Respublikos įstatymai riboja privataus asmens teisę ginti visuomenės interesus (viešąjį interesą), suteikia piliečiams teisę ginti tik savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, suponuodami būtinybę dėl to kreiptis į prokurorą (pagrindinę viešojo intereso gynimo instituciją), kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimo teisme procesą. Itin dažnai valstybės institucijos deleguoja viešojo administravimo funkcijas (visuomenės interesų gynimo prievolę) komercinėms bendrovėms, kurios nėra ir negali būti suinteresuotos viešojo intereso apsauga (pvz. teritorijų detaliųjų planų rengimo ir viešojo svarstymo tvarka). Tokiu būdu valstybės institucijos, atsakingos už įstatymų laikymosi priežiūrą ir už prievolę ginti viešąjį interesą, neretai nevykdo savo funkcijų ir realiai neatlieka savo paskirties bei pareigų, saugant pamatines visuomenės vertybes, o pavieniams piliečiams tokia galimybė ribojama arba to daryti neleidžia LR įstatymai, nors esmės visuma prieštarauja Lietuvos valstybės ratifikuotoms konvencijoms ir LR Konstitucijos teiginiams.

Tokia situacija yra netoleruotina, nes ji kelia pavojų mūsų demokratinės valstybės iškovojimams. Šioje teisinėje būklėje atsiranda prielaidos valstybės įstaigoms ir komercinėms struktūroms piktnaudžiauti teise, o valstybei nesilaikyti laisva valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų ir neužtikrinti savo piliečiams Konstitucija garantuojamų teisių bei laisvių.

Šios kliūtys nedelsiant turi būti šalinamos.

## **Dėl to Lietuvos žmogaus teisių asociacija kreipiasi ir prašo:**

- Lietuvos Respublikos Prezidentą ir Lietuvos Respublikos Seimą pakeisti ar papildyti Lietuvos Respublikos įstatymus, suteikiančius valstybės piliečiams teisę kreiptis į teismą ir ginti tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga ir vertinga visuomenei ar jos daliai.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybę iš esmės susirūpinti ministerijų, departamentų ir kitų valdžios įstaigų veiksmingumu ginant vartotojų, aplinkos, teritorijų planavimo, kultūros paveldo ir kitų su viešuoju interesu susijusių teisių apsaugą.
- Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą principingai ginti visuomenės interesus (viešąjį interesą), neleisti, kad grupės privačių ar juridinių asmenų interesai pažeistų visuomenės ar didesnės jos dalies interesus ir tokiu būdu varžytų didesnės piliečių dalies teises bei laisves.
- Lietuvos Respublikos teismus aktyviau išnaudoti LR Konstitucijos, LR Civilinio proceso kodekso ir kitų LR įstatymų bei teisės aktų suteiktas teises bei prievoles ginti viešąjį interesą, saugoti ir ginti mūsų Konstitucines vertybes.

Viešojo intereso apsauga ir gynimas sietinas su pačios visuomenės apsauga. Mūsų visuomenės vertybių išsaugojimas tėra sudėtinė mūsų valstybės išsaugojimo dalis, todėl net ir dalies šių vertybių apsauga turi būti siejama su visuomenės gerove, su Lietuvos valstybės ateitimi.

*Kreipimasis priimtas 2008 m. vasario 28 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje*

## BYLOS PRIEŠ VISUOMENĘ

### ***LR Seime pradėtas nagrinėti Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas.***

Paradoksas, tačiau verslas atsisuko prieš pačią visuomenę. Ne visiems patinka demokratinės visuomenės principai – žmogaus bei pilietinės laisvės ir visuomenės teisė jas ginti. Dar labiau nepatinka jas aktyviai ginantys piliečiai ir nevyriausybines organizacijos. Totalitariniuose režimuose juos „pamoko“ valstybė, demokratijose – pelno bet kurią kainą siekiančios korporacijos, „bananų“ respublikose – verslas drauge su korumpuota valdžia.

Viena iš piliečių tramdymo priemonių – vadinamieji „strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą“, kuomet nevyriausybines organizacijos ir fiziniai asmenys tampomi po teismus. Ieškovai – verslo korporacijos arba valdžios institucijos – reikalauja juos nubausti dėl esą padarytos žalos ir kenkimo, tačiau iš tiesų siekdamas įbauginti, atgrasyti, nutildyti visuomenę.

Nemažai tokių bylų yra nukreiptos prieš kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje. Žmogus ir visuomenė turi teisę save ginti – tai užtikrina šalių konstitucijos ir tarptautinės konvencijos, ypač Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (JTO/EEK) Konvencija dėl visuomenės teisės gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija).

Lietuva šią konvenciją ratifikavo 2001 metais, Europos Sąjunga Bendrijos lygmeniu – 2005 metais. Bet drauge su visuomenės teisėmis, atsirado ir verslo pasipriešinimas joms – teismus pasiekė pirmieji strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą.

Pirmoji rezonansinė byla buvo Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojų skundas prieš Vilniaus m. savivaldybę ir plėtos bendrovę dėl užstatomos rekreacinės zonos ir naikinamos vaikų žaidimų aikštelės. Bendrovė pareikalavo areštuoti gyventojų nekilnojamąjį turtą, kad būtų galima padengti dėl esą piktavališkų gyventojų veiksmų patirtus nuostolius. Galų gale gyventojai bylą laimėjo, tačiau tai kainavo daug laiko sveikatos, pinigų.

Šiuo metu Vilniuje vyksta net trys bylos dėl to paties objekto – „Lietuvos“ kino teatro, esančio ypač saugomoje paveldo vietovėje – Vilniaus senamiestyje. Administraciniame byloje piliečiai apskundė Vilniaus apskrities administraciją dėl įstatymų pažeidimų detaliojo plano viešo svarstymo su visuomene procese. Civilinėse bylose plėtos bendrovės, numatančios nugriauti kino teatrą ir valstybinės žemės sklype statyti daugiabutį su komercinėmis patalpomis, skundžia šiuos

piliečius dėl turčinės 600.000 LT ir neturčinės 30.000 LT žalos atlyginimo. Turčinės žalos piliečiai esą padarė, apskūsdami Vilniaus apskrities administracijos išduotą teisės aktą, nes teismas laikinai sustabdė jo galiojimą. Neturčinės žalos esą padarė žiniasklaidoje – tiesioginėje radijo laidoje išsakytas požiūris, dėl kurio tariamai nukentėjo bendrovės dalykinė reputacija.

*Redakcija*

### **LIETUVOS VYRIAUSIAJAM ADMINISTRACINIAM TEISMUI**

Vilnius, 2008-03-19

## **PRAŠYMAS**

Į Lietuvos žmogaus teisių asociaciją kreipėsi piliečiai Jūratė Markevičienė ir Vytautas Domaševičius dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimo administraciniame byloje Nr. I-5558-12/2007 panaikinimo.

Susipažinęs su pateikta medžiaga Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komitetas pripažįsta, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (10 str.), JTO/EEK (Orhuso) ir Lietuvos Respublikos Konstitucija (25 str.) garantuoja piliečiams teisę turėti savo įsitikinimus, laisvai juos reikšti, nekludomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Antai JTO/EEK konvenciją (Orhuso konvencija) nurodo, kad tinkama aplinkos apsauga būtina žmonių gerovei ir pagrindinėms žmogaus teisėms užtikrinti, įskaitant ir teisę gyventi, ir kad kiekvienas asmuo turi teisę gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, todėl privalo ir individualiai, ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės, taip pat konstatuojama, kad siekiant šių tikslų, visuomenei turi būti sudaryta galimybė naudotis veiksmingomis teisminėmis priemonėmis, taip ginant jos teisėtus interesus ir vykdant įstatymus (Konvencijos preambulė).

Taigi Lietuvos piliečiams, bendruomenėms ir nevyriausybiniams organizacijoms garantuojama teisė visapusiškai atstovauti ir ginti asmenų teises, laisves ir kitas pamatines visuomenės vertybes.

Tuo pagrindu Lietuvos žmogaus teisių asociaciją pripažįsta, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas neįvertino Teritorijų planavimo įstatymo ir jo poįstatyminių aktų sąsajos su pareiškėjų (apeliantų) skundubei Vilniaus apskrities viršinininko administracijos patikrinimo dokumentais (aktu), paneigdamas pareiškėjų teisę skųsti valdžios institucijų veiksmus ir taip ginti viešąjį interesą. Pareiškėjai (apeliantai) nurodo, kad Orhuso konvencijos lietuviškas vertimas daugeliu atžvilgiu neatitinka šios Konvencijos originalaus teksto (lietuviškame tekste pakeistos

pagrindinės dokumento originale esančios sąvokos), kad ši vertimo klaida iš esmės suvaržo piliečių teises, apriboja jų dalyvavimą teritorijų planavimo procese, investicinėse programose, privatizavime, statybose ir pan. (teisme vyko ginčas būtent dėl to). Taigi kilus abejonėms dėl dokumento teiginių autentiškumo, įstatymų atitikimo LR Konstitucijai bei piliečių teisių realizavimo, teismas galėjo ir privalėjo kreiptis į LR Konstitucinį Teismą, Europos Bendrijų Teisingumo Teismą arba Europos Orhuso konvencijos priežiūros komitetą dėl konvencijos nuostatų išaiškinimo.

Deja, teismas to nepadarė, t.y. nepasinaudojo įstatymo numatyta teise ir prievole ne tik nustatyti piliečių teisių ribas ginant visuomenės vertybes, bet ir pačiam ginti šias vertybes, kaip to reikalauja įstatymai,- Lietuvos žmogaus teisių asociacija mano, kad tuo atveju, jeigu Lietuvos Respublikos įstatymai riboja privataus asmens teisę ginti visuomenės interesus (viešąjį interesą) ir suteikia piliečiams teisę ginti tik savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, šią prievolę privalo vykdyti viešojo intereso gynimo institucijos, tarp jų ir teismai.

Teismas nevertino byloje esančių pareiškėjų rašytinių įrodymų, nors tai buvo jo prievolė. Be to teismas padarė techninių klaidų (jos užfiksuotos protokole), kurios sutrukė pareiškėjams pasinaudoti savo procesinėmis teisėmis, jis akivaizdžiai pažeidė bešališką bylos nagrinėjimo principą ir paliko pagrįstas abejones dėl priimto sprendimo objektyvumo, o sprendimas dėl abejones keliančių teisinių pagrindų savo esme negali būti teisingas.

Iš bylos medžiagos matyti ir kiti teismo nešališkumo principų pažeidimai bei procesinės klaidos.

Asociacija taip pat mano, kad Teismai savo prigimtimi yra pašaukti vykdyti teisingumą ir tuo būdu palaikyti visuomenėje rimtį, harmonizuoti valstybės ir jos piliečių santykius. Tačiau šioje byloje Teismas neįvertino aplinkybių, kad visuomenė primygtinai reikalauja valstybės institucijas, tarp jų ir teismus ginti visuomenės (viešąjį) interesą. Pastarojo meto rezonansiniai teritorijų planavimo įstatymo pažeidimai, neteisėtos statybos įvairiuose Lietuvos miestuose akivaizdžiai rodo, kad viešasis interesas grubiai pažeidinėjamas. Piliečiai ar jų grupės protestuoja prieš valdžios veiksmus, nes miestuose vykdomos statybos dažnai pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymus ir norminius aktus, statybų projektai viešai nederinami ar nepakankamai derinami su visuomene. Bendruomenių grupės ir atskiri piliečiai teismuose mėgina realizuoti savo konstitucines teises, mėgina apsiginti nuo valstybės tarnautojų nekompetencijos ar neveikimo ir tokiu būdu apriboti komercinių bendrovių bei valstybės įstaigų veiksmus, darančius žalą pamatinėms visuomenės vertybėms, kenkiančius visuomenės atvirumui, darnai, teisingumui ir asmenų teisėms bei laisvėms.

Šiuo atveju teismas neatsižvelgė į tai, kad piliečių (apeliantų) susirūpinimas (skundai) dėl Teritorijų

planavimo įstatymo ir jo poįstatyminių aktų pažeidimų yra (ar gali būti) pagrįsti.

Atmesdamas pareiškėjų teisę kreiptis į teismą dėl VAVA priimtų administracinių aktų, teismas atėmė iš jų teisę ginti ne subjektines teises, o viešąjį interesą ir įstatymų saugomą interesą. Akivaizdu buvo, kad pareiškėjai rėmėsi daugiau nei 7 tūkstančių asmenų pasirašyta peticija, kuri palaikė apeliantų teiginius. Tačiau teismas ignoravo ir paneigė viešojo intereso faktą. Apribojęs piliečių konstitucinę teisę ginti visuomenės vertybes, teismas nusišalino nuo prievolės atstovauti visuomenės interesus (viešąjį interesą) ir tokiu būdu pažeidė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (10str.), JTO/EEK (Orhuso konvenciją), ir Lietuvos Respublikos Konstituciją (5 ir 25, 33 ir 42 str.)

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija mano, kad neteisingas minėtos bylos išnagrinėjimas gali būti sektinas pavyzdys teismams (teismų praktikai), leidžiantis ateityje nepaisyti mūsų valstybės laisva valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų (ratifikuotų konvencijų) bei Lietuvos piliečiams LR Konstitucija garantuojamų teisių bei laisvių. Dėl šios priežasties Asociacija jau kreipėsi į tarptautines žmogaus teisių organizacijas paramos (kreipimasis pridedamas).

#### **Atsižvelgdama į tai Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija prašo Gerbiamą Teismą:**

1. Padėti apeliantams Jūratei Markevičienei ir Vytautui Domaševičiui įgyvendinti jų konstitucines teises ir gauti būtiną LR Konstitucinio Teismo išaiškinimą dėl LR Teritorijų planavimo įstatymo (20 str. 2 d.), atitikimo LR Konstitucijos nuostatomis bei tarptautinės ir ES teisės viršenybės nacionalinių įstatymų atžvilgiu.
2. Gauti Europos Bendrijų Teisingumo Teismo išaiškinimą dėl EB Sutarties 234 str. 3 d. terminų (lietuviškas vertimas sukūrė teisinės kolizijas) tikrosios prasmės ir turinio ES teisės aktuose.
3. Panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą administracinėje byloje Nr. I-5558-12/2007 ir perduoti bylą nagrinėti iš naujo arba nenagrinėti apeliacinio skundo administracinėje byloje Nr. I-5558-12/2007 tol, kol bus gauti minėti išaiškinimai.

Pagarbiai,

*Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas  
Vytautas Budnikas*

(atkelta iš 1 psl.)

Lietuva tarsi asociali motiną kratosi savo vaikų. Dėl to ne tik apmaudu. Valdžios elgesys išseivijos atžvilgiu darosi amoralus ir net pavojingas lietuvių tautai bei Lietuvos valstybingumui.

Antra vertus, galima ją ir suprasti: visi išvykusieji nesugrįš, bet daugelis dėl turto ar tėviškės sentimentų gimtuosius tėvų namus vis dėl to lankys. Neabejotina, kad dalis atvykėlių pasiliks. Tai reiškia, kad Seime nauji veidai bei politikai pasirodys. Galimas dalykas, kad net ir naujas politinis judėjimas arba partija rasis. O tai ir skaudžiausia: daugiau rinkėjų - mažesnės galimybės valdžioje išlikti, - kaip besisuksi, be esminių permainų neišsiversi. O kuri valdžia nori permainų?

Vis dėl to visuomenės spaudimas privertė valdžios vyrus pagaliau prabilti apie dvigubą pilietybę.

Dabar jie net sukaitę svarsto, kaip dvigubos pilietybės problemą į „vatą suvyniojus“. Čia galimi du būdai: galima visą kalnę dėl dvigubos pilietybės Seimo nariams suversti, - jie visada rodomi, kaip nevisaverčiai. Nubalsuotų „prieš“ - ir reikalas baigtas. Bet iškyla pavojus, kad tauta išrinktų kitus - ir vėl pasaka prasidės nuo pradžios. Be to, nėra garantijos, kad naujos kadencijos Seimas nenubalsuos už dvigubos pilietybės įtvirtinimą Konstitucijoje.

Daug patikimesnis yra referendumo būdas. Juo galima visiems laikams, ar bent jau kelioms kadencijoms galvos skausmą dėl išseivijos numarinti - ne Seimo nariai, o pati liaudis nuspręš: reikia lietuviams tos dvigubos pilietybės, ar nereikia.

Buęs LR Konstitucinio Teismo pirmininkas (E.Kūris) aiškina, kad visame pasaulyje įtvirtintas vienos, o ne kelių pilietybių principas, todėl tik referendumas, ir tik jis vienintelis gali apsaugoti mus visus nuo „abrakadabra“. Gal jis ir teisus, kalbėdamas apie visas pasaulio valstybes. Bet nepastebi, kad čia pat pašonėje prancūzai, portugalai, airiai, ispanai, švedai, lenkai (su išlyga), čekai, slovakai, armėnai netgi estai gali turėti dvigubą pilietybę. Šios prigimtinės teisės pagal tų šalių konstitucijas niekas iš jų atimti negali, nebent patys to atsisakytų.

Lietuvoje, žinoma, viskas kitaip. Nors kyla klausimas kodėl?

Lietuvos turto išgraibstymo mitas subliūško, nes valstybė pajėgi priimti teisės aktus, reguliuojančius turtinius santykius nepriklausomai nuo to, turi asmuo tos šalies pilietybę ar jos neturi. „Etatiniai“ gąsdintojai išseivija radijų ir televizijos laidose neretai dejuoja, kad, anie iš užjūrio gavę Lietuvos pilietybę mūsų gero pasigvieš, o sugrįžę čia, pensijas ir „nemokamą“ gydymą gaus, ar dar kaip nors kitaip iš mūsų varganą kąsnelį atplėš, girdi, mes vargšai artojų liai, čia visą gyvenimą, o jie...

Valdžios vyrai ir moteriškės tyli, puikiai suprasdami, kad atvykėliai iš Amerikos, Australijos ar Airijos sau

pensijas parsiveš, kad tas pensijas jiems mokės anos valstybės, kuriose jie visą gyvenimą plušo. Ir mokės kelis kart daugiau, nei Lietuvoje gautų. Atrodytų, kam aimanuoti, jeigu sugrįžusiųjų pašalpos ir pensijos mūsų valstybės biudžetą papildys?

Bet aimanuoja. Ir ne tik dėl socialinio gerbūvio. Nuogaustauja ir dėl karinės tarnybos, nors dėl pastarosios d ar 1937 metų gruodžio 30 d. Lietuvos Respublikos ir JAV pasirašė natūralizacijos karinės prievolės sutartį. Pagal ją Lietuvos piliečiai, įgiję JAV pilietybę, galėjo atlikti karinę prievolę arba JAV, arba Lietuvoje, o karinės prievolės atliktas laikas buvo įskaitomas abiejų šalių karinės tarnybos įskaitoje. Jau tada JAV ir Lietuvos Respublika įtvirtino dvigubos pilietybės galimybę. Tad ir čia nėra ko verkšnoti, - prieš 70 metų Lietuvos valstybė padarė tai, ką atgavus Nepriklausomybę reikėjo tik atgaivinti.

Kaip besisuksi, išskyrus politinę ir ekonominę išseivijos konkurenciją, jokių kitų priežasčių priešintis dvigubai pilietybei vietiniams politikams nėra. Ir tą jie puikiai supranta.

Turėdami dvigubą pilietybę emigrantai užsienyje gali būti aktyvūs mūsų tėvynės, jos istorijos ir kultūros atstovai. Dviguba pilietybė motyvuotų juos užsiimti mūsų valstybei naudinga veikla, dalyvauti užsienio valstybių politiniame gyvenime ir teikti tėvynei tarptautinę paramą. Sugrįžusieji neabejotinai savo patirtimi praturtintų mūsų šalies gyvenimą. Anot Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkės Reginos Narušienės, „lietuviui jo pilietybė yra svarbiausias realus ryšys su kilmės valstybe, simbolizuojantis emigranto prierašumą tėvynei. Bet kurioje pasaulio šalyje gyvenančiam emigrantui pilietybė yra neapčiuopiamas simbolis, suteikiantis jam tapatybę. Emigrantai nori dalyvauti savo tėvynės politiniame gyvenime, prisidėti prie jos ateities kūrimo, jie dažnai lankosi tėvynėje ir planuoja vieną dieną čia grįžti gyventi visam laikui“. Tik ar vilioja tokia perspektyvia mūsų politikos senbuvius?

Į šį klausimą galima atsakyti paskaičius Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 str. teiginį: „Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais [statymo nustatytais pagrindais. Išskyrus Įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis“.

Visuomenė panorėjusi nesunkiai gali nustatyti, kas 1992 metais rengė Lietuvos Respublikos Konstitucijos projektą, kas buvo šio 12 str. autorius ar autoriai. Aišku viena, jau tada išseivijos aktyvumo Lietuvoje niekam nereikėjo. Senojo valstybės administracijos aparato valdininkams nereikia jo ir dabar, nes šis aktyvumas sukuria realų pavojų valdančiajam elitui: daugiau rinkėjų - mažesnės galimybės valdyti. Tad referendumas siūlomas kaip kompromisas kylančiam pasipiktinimui nuslopinti, - mat yra viltis, kad liaudis dėl užjūrio „dipukų“ ir Airijon išbėgusiųjų nenubalsuos arba

paprasčiausiai balsuoti neateis.

Reikia pripažinti, kad tokia viltis pagrįsta: pagal Lietuvos Respublikos referendumo įstatymą (4 straipsnis, ir antrojo skirsnio 9 bei 11 straipsniai) piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė įgyvendinama 300 tūkstančių turinčių rinkimų teisę piliečių reikalavimu. Tikimybė, kad 300 tūks. rinkimo teisę turinčių piliečių reikalaus referendumo, iš tiesų, labai maža, o tai, kad referendumas neįvyks - dar didesnė. Referendumą gali skelbti ir LR Seimas. Nors dauguma Lietuvos piliečių pasisako už dvigubos pilietybės įtvirtinimą, tačiau dėl nusivylimo politikais, pusė balsuotojų tikriausiai nesusirinktų. Tokias viltis ir puoselėja referendumo šalininkai, mesdami skęstančiai išeivijai ne gelbėjimosi ratą, o tuščią automobilio padangą.

Tiesa, dvigubos pilietybės priešininkų gretos valdžioje skilo. Artėjant rinkimams Vyriausybė ir kai kurios Seimo frakcijos regis ieško išeities iš šios apgailėtinos situacijos. Jie siūlo keisti pilietybės įstatymą. Referendumas būtų rengiamas tik tuomet, jeigu nepavyktų surasti kompromisą. Dabar jau susidaro įspūdis, kad visi įsispėdę žūtbūtinai mėgina įveikti 2006 m. lapkričio mėn. LR Konstitucinio Teismo išaiškinimą dėl dvigubos pilietybės.

O ar minėtas išaiškinimas nėra klaida?

### **Aukščiau už KT – tik Dievas**

Kažkurioje „Spaudos klubo“ televizijos laidoje priešais žiūrovus išsirikiavo žymiausi mūsų šalies teisininkai - E. Kūris, G. Mesonis, G. Šileikis ir K. Čilinskas.

ApmAUDOKA, kad tada kone visi atstovavo Konstituciniam Teismui. Berods tik advokatas, nūnai LR Seimo narys K. Čilinskas nedrąsiai mėgino oponuoti aukščiausiai teismų valdžiai, prasitardamas, jog Konstitucinis Teismas (KT) peržengė savo kompetencijos ribas. Sakau mėgino, nes K. Čilinskas, tarsi baukštus peliukas itin atsargiai tapė snaudžiančio liūto ūsą.

Ir, matyt, tam turėjo pagrindą, nes buvęs KT pirmininkas E. Kūris, kalbėdamas apie KT sprendimų teisėtumą arogantiškai drėbtelėjo, girdi, mums nuspjaut kas ką apie tai pagalvos.

Teisininkas G. Mesonis tiesiog šventiko tonu antrino KT valdžiai, jog nėra institucijos, kuri galėtų nustatyti ar KT peržengė savo kompetencijos ribas, ar ne. Anot jo, tai gali nustatyti tik pats KT.

Išeitų, kad mūsų valstybėje be KT niekas ir negali nustatyti, kur baigiasi, o kur prasideda KT galia ir kompetencija.

Ar tikrai taip?

Vienu metu ir pats suabejojau. Ne jau nebėra institucijos? Gal jos net nebuvo?

Bet čia pat susigriebiau, kad tokia institucija tai tikrai buvo. Bent jau anksčiau. Akivaizdus įrodymas - LR Seimo priimtas LR Konstitucinio Teismo įstatymas. Jame parašyta, jog KT nagrinėja „ar įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai neprieštarauja Konstitucijai“. „Konstitucinis

Teismas tiria ir sprendžia tik teisės klausimus“.

Vadinasi KT ribas vis dėl to nustatė LR Seimas, t.y. visuomenės išrinktieji, kuriems suteikta teisė apibrėžti įstatymais kiekvienos institucijos galias tarp jų ir KT.

Jeigu sektume kalbėjusio profesoriaus mintimis, KT kompetencijos ribos nebusakomos ir jų negalima apibrėžti, kaip neįmanoma apibrėžti erdvės ir laiko. Suprask, už KT - tik pats Dievas.

Bet tai jau I. Kanto filosofijos kritikų veiklos sfera.

Kad ir fetišizuodamas KT kompetencijos ribų nebuvimą bei jo galias, profesorius G. Mesonis turi pripažinti, kad institucija, nustatanti KT kompetencijos ribas iki šio įstatymo priėmimo vis dėl to buvo pats LR Seimas. Kitaip reiktų pripažinti, kad KT įstatymą jis patvirtino tam neturėdamas reikiamų galių.

Akivaizdus ir kitas prieštaravimas tarp to, ką sakė garbusis profesorius ir to, kaip yra iš tikrųjų. Jis teigė, jog studentas neišlaikytų egzamino, jeigu drįstų kritikuoti KT sprendimus, nes anot jo, niekas, išskyrus Konstitucinį Teismą, neturi teisės sakyti nuomonės apie įstatymų konstitucingumą ir niekas negali kritikuoti Konstitucinio Teismo, nes tik jis pats gali spręsti, ar jo nutarimai yra teisingi. Profesorius teigė, kad tauta, referendumu priėmusi Konstituciją, atidavė Konstituciniam Teismui išimtinę teisę kalbėti konstitucingumo tema.

Tačiau garbusis teisininkas švelniai tariant pamišo, jog Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnis skelbia, kad „Kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus. Tai teisė laisvai laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas, valdžios pareigūnų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų“. Be to, Lietuvos Konstitucijoje ir tarptautinės teisės aktuose yra įtvirtinta piliečių teisė kritikuoti savo valstybės visas valdžios įstaigas, neišskiriant nė teismų.

Bet palikime dangų paukščiams, o teisininkams jų pačių klaidas.

Jei pripažinsime, kad Seimas prėmė KT įstatymą, kuriuo vis dėlto apibrėžė KT kompetencijos ribas, vadinasi tos ribos jau tada turėjo būti nusakomos. Būtų nelogiška manyti, kad kartą nusakęs ir apibrėžęs kokios nors institucijos ribas, LR Seimas nebeteko teisės tas ribas tikslinti ir juo labiau apie jas kalbėti. O jeigu gali jas patikslinti, būtina pripažinti, kad KT kompetencijos ribos visada buvo ir bus apibrėžiamos bei nusakomos įstatymu. Juk niekam nė į galvą neateis mintis, kad KT be įstatymų gali laisvai interpretuoti gamtos reiškinių prasmes. Kad ir kaip pagarbiai galvočiau apie KT teisėjus, labai abejočiau jo teise nustatinėti sergančiajam ligos diagnozę. Labiau pasikliaučiau kompetentingų

gydytojų išvadomis. Tad nereikia piktintis, jei yra abejojančių KT kompetencija kaitaloti žodžių reikšmes. Negalėsiu nustėręs tylėti, jei vieną rytą KT žodžių „motina“ ir „tėvas“ reikšmes ims ir sukeis vietomis.

Už tai, kai užpernai lapkričio mėnesį, nagrinėdamas dvigubos pilietybės klausimą KT revizavo žodžio „atskiras“ reikšmę (*žodyne - vien tam skirtas, specialus, kitoniškas, skirtingas*), paversdamas ją „išimtinis“ (*žodyne - išskirtinis, vienintelis*) reikšme, tuo atplėšdamas trečdalį lietuvių tautos nuo tėvynės, padarydamas juos antrarūšiais žmonėmis, ne vienas kalbininkas pagrįstai ėmė abejoti savo filologiniu išprusimu.

Deja, kad ir labai gerbiu KT teisėjus, lietuvių kalbos srityje nepralenkiamais laikau buvusiuosius savo dėstytojus žymius kalbininkus lituanistą Aldoną Pupkį, mokslinės lietuvių kalbos stilistikos pradininką Juozą Pikčilingį, o žodžių etimologijos ir jų reikšmių nustatymo srityje – žymiausią lietuvių kalbos tyrinėtoją, profesorių Kazimierą Būgą, nes profesorius tyrinėjo lietuvių kalbos kirčiavimą, įvairių garsų atsiradimo kelius, istorinę jų raidą, išaiškino d augelio lietuviškų žodžių kilmę ir net yra paskelbęs labai daug etimologijų (žodžių kilmės aiškinimų).

Tad teneišizeidžia garbieji teisininkai, Didžiojo Lietuvių kalbos žodyno sudarytoju kalbininku K. Būga žodžių etimologijos ir reikšmių srityje pasikliaunu labiau už bvusį KT pirmininką E.Kūrį, nors pastarasis teisėje neabejotinai pranašems už šį kalbininką.

Ir dėl to nieko nepadarysi. Kaip senovės graikai sakė, nors Platonas ir Aristotelis mano draugas, bet tiesa man artimesnė.

Tad į gerbiamų teisininkų tvirtinimus, esą nėra kas nustato, peržengė KT savo kompetencijos ribas, atsakyčiau, kad šias ribas visais atvejais nustato sveikas protas. Abejoti mūsų visuomenės protingumu net ir tokiems garbiems teisininkams, kurie tąkart kalbėjo laidoje, tikrai nėra pagrindo.

Dabar mėgindamas pateisinti KT sprendimą dėl dvigubos pilietybės buvęs KT pirmininkas nurodo esant „skylėtą“ Lietuvos pilietybės įstatymą. Pasak jo, „dabar įstatymo kaip ir nėra, liko kažkoks draiskalas skylėtas... Seimas turi priimti įstatymą, kur būtų numatyti atskiri atvejai, kurie netaptų taisykle ir nediskriminuotų žmonių pagal tautybę“.

Žinoma, teisininkas ir dabar skeptiškai vertina dvigubą pilietybę: „Grėsmių visuomet yra. Dvigubas lojalumas. Karinė tarnyba. Įvairių piliečio pareigų nevykdymas. Nutolimas nuo Lietuvos reikalų ir kartu balsas sprendžiant valstybės reikalus ir taip toliau“, -sako jis.

Bet Lietuvos visuomenei taip ir lieka paslaptis, koku būdu su šia problema susitvarkė prieškario Lietuva? Akivaizdu, kad problema egzistavo. Lygiai taip akivaizdu, kad prieškario Lietuvoje galiojo įstatymai, kurie pakankamai gerai reguliavo piliečių ir valstybės santykius. Argi tai paslaptis garbiam konstitucinės teisės žinovui?

Dvigubos pilietybės problema, tarsi Gordijo mazgą perkirsti reikia ryžto ir valios. Galbūt reikia keisti Pilietybės, o gal Konstitucinio Teismo įstatymą, kuris Konstitucinį Teismą (teisingiau jo teisėjus) yra išskėles aukščiau mūsų Konstitucijos. Valstybių teisėje žinomi atvejai, kai pasikeitus aukščiausių teismų valdžiai buvo atšaukti ankstesni šių teismų sprendimai.

Yra vilties, kad išrinkus naują LR Seimą, ir patvirtinus naują KT pirmininką, ši problema pajudės iš mirties taško.

Vytautas Budnikas

### **Mano tėvai – lietuviai, seneliai – lietuviai. Konstitucinio Teismo sprendimu, aš – Airijos pilietis**

*Nors Konstitucinio Teismo sprendimas dėl dvigubos pilietybės įsigaliojo daugiau nei prieš metus, diskusijos šiuo klausimu vis dar nerimsta...*

#### **Kodėl atimta prigimtinė teisė į pilietybę?**

Lietuvos ambasados Airijoje duomenimis, iki šiol nemažai saloje gyvenančių ir atžalų susilaukusių šeimų vis dar linkusios apsispręsti dėl Lietuvos pilietybės. Akivaizdu, jog šiam pasirinkimui ne vienu atveju įtakos gali turėti jau minėtas trejų metų, būtinų pretenduoti į Airijos pilietybę, terminas.

Nesunku numatyti, kaip ši situacija keisis po metų ar kelerių, kuomet jauniems žmonėms neberekės taip skrupulingai skaičiuoti čia legaliai pragyventų bei išdirbtų metų.

Vis dėlto, kas lemia, Airijos ar Lietuvos pilietybę? Dauguma kalbintų šeimų neslėpė, jog Konstitucinio teismo sprendimas įnešė sumaištį ir neaiškumą. Kodėl atimama prigimtinė teisė į pilietybę, ar nevertėtų labiau pasitikėti svetima valstybe, noriai gausiančia savo piliečių gretas, pasirengusia užtikrinti socialinę paramą kiekvienai pasaulį išvydusiai gyvybei?

#### **Ragina siųsti nuotraukas**

Nelikti nuošaly bei savo žodį tarti Seime ir Vyriausybėje ragina ir Airijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Jurga Vidugirienė, kviesdama mamas ir tėvelius siųsti savo vaikučių nuotraukas bei jų vardus ir pavardes. Po jų nuotraukomis puikuosis tekstas, pavyzdžiui: “Aš - Jovaras Vėtra Vidugiris. Mano tėvai – lietuviai. Mano seneliai – lietuviai. Konstitucinio Teismo sprendimu, esu Airijos pilietis“.

Visos nuotraukos bus surinktos į vieną dokumentą ir išsiųstos kiekvienam Seimo nariui, Vyriausybei bei Prezidentui. Nuotraukas galima siųsti el. paštu [jurgavi.dugiriene@gmail.com](mailto:jurgavi.dugiriene@gmail.com) arba [pirmininkas@alb.ie](mailto:pirmininkas@alb.ie)

*„Lietuvis“, 2008 kovo mėn. 5 d.*

LR SEIMO SVEIKATOS REIKALŲ KOMITETUI  
LR SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJAI  
LR ŪKIO MINISTERIJAI  
VILNIAUS MIESTO MERUI

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PRAŠYMAS

2007 m. spalio 30 d.

Vilnius

*Dėl VŠĮ Karoliniškių poliklinikos*

Į Lietuvos žmogaus teisių asociaciją kreipėsi VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvas dėl jų įstaigos perdavimo privačiam investuotojui pagal koncesiją.

Dokumentuose nurodoma, kad VŠĮ Karoliniškių poliklinika yra gavusi ES struktūrinių fondų paramą, kad ji dirba pelningai, kad ES struktūrinių fondų poliklinikai skiriamos paramos pagal Įstatymą neturi teisės perimti privačios organizacijos, kad ankstesnės kadencijos Vilniaus miesto tarybos sprendimas perduoti VŠĮ Karoliniškių polikliniką privačiam investuotojui nukreiptas ne sveikatos priežiūros paslaugų kokybei gerinti ir pacientų sveiktos būklei palengvinti, o privataus verslo struktūrų - būsimą koncesininko interesams tenkinti.

Kreipimesi teigiama, kad polikliniką perdavus privačiam verslui, neišvengiamai pakils paslaugų kainos, kad pagyvenusiems ir senyvo amžiaus žmonėms poliklinikos paslaugos taps nebeprieinamos.

Poliklinikos kolektyvas teigia, kad koncesijos sutarties projekte (kuriuo poliklinika perduodama koncesininkui) verslininkams suteikta teisė poliklinikos darbuotojams sumažinti atlyginimus, poliklinikos patalpas įkeisti bankams, ir kitokios galimybės piktnaudžiauti, galop privatizuoti pačią polikliniką.

**Įvertinusi išdėstytų motyvų esmę, bei LR Ūkio ministerijos informaciją (rašta), Lietuvos žmogaus teisių asociacija pripažįsta, kad VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų skundas yra pagrįstas:**

ES struktūrinių fondų paramą, skirtą VŠĮ Karoliniškių poliklinikai pagal Įstatymą negali perimti privati organizacija.

Koncesijos sutartyje įtvirtinta verslininkų teisė įkeisti valstybės turtą bankams sudaro galimybes pusvelčiui privatizuoti visuomenei svarbų socialinį objektą, tuo būdu ne plėtojant, bet atvirkščiai suspenduojant miesto sveiktos priežiūros paslaugų plėtrą

**Lietuvos žmogaus teisių asociacija, kreipdamasi į LR Sveikatos apsaugos, LR Ūkio ministerijas bei Vilniaus miesto merą, prašo:**

- Atidžiai išnagrinėti VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvo reikalavimus ir motyvus.
- Suteikti galimybę VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojams įgyvendinti savivaldos teises, t.y. savarankiškai gauti ir panaudoti pagal Įstatymą ES struktūrinių fondų paramą poliklinikai renovuoti.
- Neleisti, kad įvairiais teisiniais komerciniais motyvais VŠĮ Karoliniškių poliklinika būtų privatizuota ar kitaip nors kitaip neteisėtai pereitų be valstybės nustatytos tvarkos į privačių verslininkų rankas.
- VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvo skundas nagrinėtinas ypač atidžiai, nes jis yra susijęs su Lietuvos piliečių konstitucinėmis teisėmis: LR Konstitucijos 53 straipsnis nurodo, kad "Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką".

*Prašymas priimtas 2007 m. spalio 30 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje*



## **Atsakymas Lietuvos žmogaus teisių asociacijai**

Dėl VŠĮ Karoliniškių poliklinikos

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

2007-1-1-29 Nr.40(13.10-20)-2521

Sveikatos apsaugos ministerija išnagrinėjo Jūsų raštą dėl koncesijos taikymo VŠĮ Karoliniškių poliklinikai ir pateikia savo nuomonę keliamu klausimu.

Vadovaujantis LR sveikatos sistemos įstatymu organizuoti pirminę sveikatos priežiūrą bei vykdyti valstybės deleguotą funkciją - organizuoti antrinę sveikatos priežiūrą yra priskirta savivaldybės administracijos direktoriaus kompetencijai. Pagal tą patį įstatymą savivaldybės taryba steigia, reorganizuoja ar likviduoja pirminės sveikatos priežiūros įstaigas. Sprendimus dėl disponavimo savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu tunu priima savivaldybės taryba, kuri taip pat nustato šio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarką. Savivaldybės tarybai pavesta priimti sprendimus dėl koncesijų suteikimo tikslingumo. VŠĮ Vilniaus miesto Karoliniškių poliklinikos steigėjas yra Vilniaus miesto savivaldybė, todėl sprendimą dėl koncesijos sutarties, turėtų priimti Vilniaus miesto savivaldybės taryba.

Pažymime, kad koncesija, jei tokia būtų taikoma, nekaip neįtakotų sprendimo skirti poliklinikai ES struktūrinių fondų paramą bei šios paramos panaudojimo sąlygų.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad rašte pateikiamas teiginys „ES struktūrinių fondų parama, skirta VŠĮ Karoliniškių poliklinikai pagal įstatymą negali perimti privati organizacija“, aptariamajame kontekste nėra korektiška, nes ES struktūrinių fondų parama skirta VŠĮ Karoliniškių poliklinikai (kurios statusas, kaip minėta, dėl koncesijos nesikeistų - ji nebūtų pertvarkoma į įmonę ar kaip nors kitaip), todėl tik ji galėtų šią paramą naudoti pagal patvirtintą projektą. Koncesininkas savo ruožtu privalėtų užtikrinti šios paramos panaudojimą pagal paramos suteikimo projektą. Koncesininkas poliklinikai skirtos paramos neperimtų ir perimti negalėtų.

Su pagarba

*Ministerijos sekretorė Rima Vaitkienė*

### **LR SEIMO SRK SPRENDIMAS DĖL VŠĮ VILNIAUS MIESTO KAROLINIŠKIŲ POLIKLINIKOS KONCESIJOS Nr.11**

2007-11-07

Komitetas, 2007 m. lapkričio 7 d. posėdyje išklausęs Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos verslo paramos agentūros, Vilniaus miesto savivaldybės, VŠĮ Vilniaus miesto Karoliniškių poliklinikos atstovų informaciją dėl Karoliniškių poliklinikos perdavimo pagal koncesijos sutartį konsorciui UAB „Medikona“ ir „Plungės sveikatos centras“, konstatuoja:

- Vilniaus miesto savivaldybė, įvertinusi parengtą studiją „Dėl Vilniaus miesto Naujosios Vilnios ir Karoliniškių poliklinikų veiklos ir(ar) ūkio priežiūros perleidimo privačiam investuotojui galimybių“, 2006 metų rugpjūčio 26 dieną paskelbė konkursą VŠĮ Karoliniškių poliklinikos koncesijai. Konkurso laimėjo UAB „Medikona“ ir „Plungės sveikatos centras“;

- Koncesijos konkurso paskelbimo metu, VŠĮ Karoliniškių poliklinikos finansinė padėtis, lyginat su kitų sveikatos priežiūros įstaigų tuo metu buvusia finansine būkle, buvo nebloga. 2005 metais poliklinika savo lėšomis paruošė projektą ir paraišką „Energijos efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimas VŠĮ Karoliniškių poliklinikoje“ ir 2006 metais šio projekto įgyvendinimui buvo skirta 2 864 458 litų. Tačiau dėl pasirengimo koncesijai šių lėšų poliklinika gali neįsisavinti, kadangi pagal galiojančių teisės aktų nuostatas ES struktūrinių fondų paramos lėšų

perleisti koncesininkui negalima;

- 2006 metais VŠĮ Karoliniškių poliklinikos finansinis rezultatas – pelnas 944 585 litų. Šių metų devynerių mėnesių įstaigos finansinis rezultatas – pelnas 1 062 520 litų. Šiais metais poliklinika įsigijo įrangos už 400 000 litų.

- Kelia abejonių šio koncesijos konkurso laimėtojų UAB “Medikona” ir “Plungės sveikatos centras” turima kvalifikacija ir patirtis sveikatos priežiūros srityje. UAB “Medikona” – didmeninės prekybos vaistais įmonė, neturinti patirties sveikatos priežiūros valdymo srityje, o “Plungės sveikatos centras” – neišsiskirianti savo veiklos rezultatais privati sveikatos priežiūros įstaiga, aptarnaujanti palyginti nedidelį pacientų skaičių;

- Parengtame Vilniaus miesto Naujosios Vilnios (Karoliniškių) poliklinikos veiklos ir ūkio priežiūros koncesijos sutarties projekte (6 priede) nėra numatyta ilgalaikių investicijų, o privalomos investicijos numatomos tik 3 metams, 2 metus numatoma investuoti tik į patalpų remontą, neskiriant lėšų medicinos įrangos atnaujinimui. Tokiu būdu nebus užtikrintas pagrindinis šios sutarties tikslas – didinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų efektyvumą bei šių paslaugų kokybę.

nusprendžia:

1. Rekomenduoti Vilniaus miesto tarybai:

1.1. Neperduoti VŠĮ Vilniaus miesto Karoliniškių poliklinikos privatiems investuotojams koncesijos pagrindais.

1.2. Užtikrinti VŠĮ Vilniaus miesto Karoliniškių poliklinikai galimybę gauti ir panaudoti ES struktūrinių fondų skiriamas lėšas poliklinikai renovuoti.

1.3. Užtikrinti, kad skiriant papildomą finansavimą savivaldybei priklausančių sveikatos priežiūros įstaigų renovacijai ir rekonstrukcijai, būtų vadovaujama lygiateisiškumo principu.

2. Pasiūlyti Vyriausybei:

2.1. Iš esmės patobulinti Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymą, kadangi Seimo Sveikatos reikalų komitetas mano, kad jis netinkamas ir neturėtų būti taikomas sveikatos priežiūros įstaigoms.

*Komiteto pirmininkas Antanas Matulas*

**AR ŠEIMA ŽMOGAUS TEISIŲ  
GYNĖJAMS  
YRA VERTYBĖ?**

Lietuvos žmogaus teisių asociacija gavo visuomeninių organizacijų išplatintą kreipimosi projektą, kuriame kviečiama nepritarti LR Seimo parengtam valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymui.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija neketina diskutuoti dėl atskirų šio įstatymo teiginių, nes yra daug galimybių tobulinti kiekvieną įstatymą. Tačiau Asociacija nepritaria parengtam mėginimui žlugdyti jau parengtą patį įstatymo projektą.

Atvirksčiai, manome, kad valstybės mėginimas stiprinti paramą šeimai yra būtinas, netgi šiek tiek pavėluotas, nes Lietuvoje vaikų gimstamumas jau nebeužtikrina kartų kaitos. Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija neremia šio visuomeninių organizacijų inspiruoto kreipimosi dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto (2007

m. spalio 1 d.). Atvirksčiai, ji siūlo Šeimos koncepcijos skyrių „Bendrosios nuostatos“ papildyti teiginiu:

“Asmens ir žmonių visuomenės gerovė glaudžiai susijusi su santuokos ir šeimos bendruomenės klestėjimu. Santuoka ir šeima yra pirmutinės svarbos socialinis gėris. Visavertis sutuoktinių abipusis atsidavimas, potencialiai apimantis tėvystę bei motinystę, ir iš to atsirandanti – išskirtinė ir tvirta – tėvų ir vaikų sąjunga, išreiškia besąlygišką pasitikėjimą, kuris stiprina ir praturtina kiekvieną pilietį, bendruomenę, valstybę. Todėl šeima yra esminis ir brangus gėris visai visuomenei, kurios pamatai tvirtai remiasi vertybėmis, konkrečiai pasireiškiančiomis šeiminiuose santykiuose, kurių patvarumą laiduoja santuoka. Valstybė privalo puoselėti ir teikti išskirtinį dėmesį šeimai, gerbti gyvybę ir padėti sutuoktiniams bei tėvams atlikti savo kilnųjį uždavinį”.

*LŽTA komitetas*

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTUI  
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI  
LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI  
LR SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETUI  
LR SEIMO TEISĖS IR TEISĖTVARKOS KOMITETUI  
LR SEIMO SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO KOMITETUI  
LR SEIMO ŠEIMOS IR VAIKO REIKALŲ KOMISIJAI  
EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTUI  
LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIAUS TARNYBAI  
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGAI

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. spalio 2 d.

Vilnius

*Dėl valstybės paramos šeimai*

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reiškia didelį susirūpinimą dėl kritiškos demografinės padėties Lietuvoje.

Mūsų valstybėje mažėja santuokų, bet daugėja ištuokų. Dėl to vidutiniškai per metus be vieno iš tėvų lieka apie 10 tūkst. vaikų.

Mūsų visuomenė sparčiai sensta. Auga vaikų iki 1 metų mirtingumas, o gimstamumas šalyje - pats mažiausias iš visų ES valstybių. Vaikų skaičius sparčiai mažėja, net neužtikrinama kartų kaita.

Kita vertus daugėja porų, neregistruojančių santuokos. Gausėja vaikų, gimusių ne santuokoje, vaikų, turinčių įvairių sveikatos sutrikimų (Lietuvoje daugiau kaip 15 tūkst. neįgalių vaikų). Nuolat daugėja globos namuose augančių vaikų: 2007 m. pradžioje jų buvo per 13 tūkst. Dažnėja smurto prieš vaikus atvejai, tarp jaunimo sparčiai plinta žalingi įpročiai, narkotikų vartojimas, smurtas. Visuomenėje pasireiškia kartų susvetimėjimas ir priešiškumas.

Akivaizdu, kad valstybė per menkai rūpinasi šeimomis, negelbsti joms įvairių krizių atvejais. Beveik nėra institucijų, kurios koordinuotų socialinę, pedagoginę ir psichologinę paramą šeimai. Daug šeimų skursta. Dažniausiai tai daugiavaikės, nepilnos šeimos, ar šeimos, prižiūrinčios neįgalius asmenis, taip pat silpnai motyvuotos šeimos, nesugebančios prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų, ir šeimos, auginančios mažamečius vaikus.

Šie reiškiniai kelia pavojų ne tik mūsų visuomenės dorovinėms nuostatomis, bet ir lietuvių tautos gyvybingumui, jos išlikimui daugiatautėje Europos Sąjungos valstybių bendruomenėje.

**Įvertinusi demografinę padėtį ir šeimos būklę mūsų valstybėje, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:**

1. Svarbiausias Lietuvos valdžios uždavinys saugant lietuvių tautą, Lietuvos valstybę ir jos visuomenę - tai šeimos, kaip pirminio gėrio, išsaugojimas ir jos puoselėjimas.
2. Lietuvoje šeimos, kaip visuomenės institucijai, neteikiama derama reikšmė, o aplaidžiai ir net nusikalstamai ignoruojama jos svarba tautai, visuomenei ir valstybei.
3. Valstybės veiksmai nėra adekvatūs socialiniams ir psichologiniams iššūkiams, kurie kyla dėl nevaldomos emigracijos, visuomenės senėjimo, blogėjančių ekonominių sąlygų ir globalizacijos sukeltų neigiamų padarinių.

**Lietuvos žmogaus teisių asociacija, kreipdamasi į LR Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę, reikalauja:**

Nedelsiant parengti ir patvirtinti įstatymą, reglamentuojantį valstybinę šeimos politiką ir paramą šeimai.

Įtvirtinti šio įstatymo preambulėje nuostatą, kad „asmens ir žmonių visuomenės gerovė glaudžiai susijusi su santuokos ir šeimos bendruomenės klestėjimu. Santuoka ir šeima yra pirminės svarbos socialinis gėris. Visavertis sutuoktinių abipusis

## DĖL VALSTYBĖS PARAMOS ŠEIMAI

atsidavimas, potencialiai apimantis tėvystę bei motinystę, ir iš to atsirandanti – išskirtinė ir tvirta – tėvų ir vaikų sąjunga, išreiškia besąlygišką pasitikėjimą, kuris stiprina ir praturtina kiekvieną pilietį, bendruomenę, valstybę. Todėl šeima yra esminis ir brangus gėris visuomenėje, kurios pamatai tvirtai remiasi vertybėmis, konkrečiai pasireiškiančiomis šeiminiuose santykiuose, kurių patvarumą laiduoja santuoka. Valstybė privalo puoselėti ir teikti išskirtinį dėmesį šeimai, gerbti gyvybę ir padėti sutuoktiniams bei tėvams atlikti savo kilnųjį uždavinį”.

Skatinti piliečius kurti šeimas, įsipareigojant santuokomis, formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į šeimą, riboti šeimos institutą griaunančius viešus veiksmus. Stiprinti bendražmogiškumo, bendruomeniškumo, pilietiškumo ir tautiškumo nuostatas, pagarbą aplinkiniams, formuoti teigiamą požiūrį į žmonių lygybę.

Numatyti įstatymu priemones bei lengvatas, kurios skatintų vaikų gimstamumą, santuokų gausėjimą ir ištuokų mažėjimą.

Vardan lietuvių tautos išlikimo šiandien būtina skirti didžiausią dėmesį šeimai. Reikia įstatymo, kuris palaikytų institucinę šeimos vertę. Reikia viešosios galios, kuri neribotų žmonių apsisprendimo laisvės, kuri laiduotų jos esminius elementus, leidžiančius piliečiams profesines pareigas suderinti su šeimos gyvenimu, galios, kuri skatintų piliečių apsisprendimą turėti vaikų, derinti savo laisvę su pastovumu, šeimos apsauga, su tikėjimo laisve ir teisių kilnumu bei lygumu, su principais, pagal kuriuos bus norima auklėti vaikus, su teisėta šeimos autonomija, pagaliau materialine parama šeimai ir jos iniciatyvoms politikos srityje.

*Pareiškimas priimtas 2007 m. spalio 2 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje*

### **Atsiliepimai į LŽTA pareiškimą dėl paramos šeimai**

#### **LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO KANCELIARIJA**

2007-1 I-09 Nr. (1D-3840) 2D-5043

Informuojame, jog Respublikos Prezidentas su Jūsų pareiškimu dėl valstybės paramos šeimai susipažino. Dėkojame Jums už išdėstytą poziciją bei išreikštą rūpestį dėl šeimos instituto mūsų valstybėje saugojimo ir puoselėjimo.

Kartu pažymime, jog Respublikos Prezidentas ne kartą savo pasisakymuose akcentavo išskirtinį šeimos vaidmenį visuomenės gyvenime, nes tik stipri šeima garantuos saugią valstybės ateitį. Be to, susitikimuose su Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų bei Vyriausybės atstovais valstybės vadovas taip pat atkreipė dėmesį į šeimos politikos problemas.

Dar kartą Jums dėkojame ir linkime sėkmės.

Pagarbiai

*Respublikos Prezidento patarėja  
Milda VAINIUTĖ*

#### **LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS BENDROJO UGDYMO DEPARTAMENTAS**

2007-10-31 Nr.17-01-R-9012

Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai

asmenims. Tėvai turi teisę ir galimybę iš anksto susipažinti su programos turiniu. Programa privalomai integruojama į atskirus mokomuosius dalykus, nedidinant Bendruosiuose ugdymo planuose nustatyto dalykui skirtų pamokų skaičiaus.

Švietimo ir mokslo ministras 2007 m. gegužės 28 d. įsakymu sudarė darbo grupę rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimo priemonių planui rengti.

Švietimo ir mokslo ministerija deda pastangas, kad visų tipų mokyklų programos remtų ir diegtų socialines ir etnines vertybes, ugdančias šeimos ir visuomenės dorovę, skatinančias kritišką nuostatą ir gebėjimą tinkamai įvertinti moralės normas.

Dėkojame už rūpinimąsi ir siekį paskatinti visuomenę auklėti vaikus ir jaunimą savarankiškai priimti sprendimus, diegti dvasinių vertybių pojūtį, nepasiduoti menkavertėms įtakoms, formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į šeimą.

*Bendrojo ugdymo departamento direktoriaus  
pavadootojas Rolandas Zuoza*

#### **LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

2007-10-29 Nr.08-2-2713

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsiliepdama  
į Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pareiškimą,

pritaria pareikštai nuomonei, kad valstybės rūpestis šeimomis turėtų būti didesnis, taip pat, kad stebimas paslaugų ir pagalbos krizių ištiktoms šeimoms trūkumas. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė nuomonei, kad dažniausiai paramos stokoja ir sunkiausiai verčiasi daugiavaikės, nepilnos šeimos, šeimos, prižiūrinčios neįgalius asmenis (taip pat ir vaikus).

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė informuoja, kad yra parengti ir Seime įregistruoti Valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektai. Tačiau reikėtų paminėti ir tai, kad šie teisės aktų projektai susilaukė nevienareikšmių atgarsių visuomenėje.

Projekto rengėjų siūlymai diferencijuoti išmokas vaikams, kurios mokamos vaikams gimus arba mokamos reguliariai, jas padidinant 15%, jeigu vaikai gimsta tėvams gyvenant santuokoje; nustatyti, kad jau antrajam vaikui gimus, tėvams, auginantiems vaikus santuokoje, būtų didinamas 15%; nustatyti tėvams, kurie vaikus išaugino iki 18 metų gyvendami santuokoje, tais metais, kai vaikui sukanka 18 metų, mokesťines atostogas, - tai yra tais metais atleisti juos nuo pajamų mokesčio mokėjimo; nustatyti, kad motinai, auginančiai ne mažiau dviejų vaikų toje pačioje šeimoje iki 18 metų ir per šį laikotarpį neturinčiai su darbo santykiais susijusių pajamų, suteikiamas asmens, per šį laikotarpį valstybės lėšomis privalomai draudžiamo socialinei pensijai bei privalomajam draudimui, statusas; motinai, auginančiai vaikus šeimoje, nustatyti papildomų socialinių, įsidarbinimo ir poilsio garantijų; nustatyti, kad tėvai, išauginę vaikus iki pilnametystės, įgauna teisę į specialią socialinio draudimo pensijos dalį, kuri priklauso nuo jų vaikų uždarbio ir draudžiamųjų pajamų dydžio ir yra nustatoma pagal specialią formulę; taip pat kiti siūlymai, kuriuose išskiriami vaikai, gimę sudariusiems santuoką tėvams, yra diskriminacinio pobūdžio ne santuokoje gimusių ar nepilnose šeimose augančių vaikų atžvilgiu.

Projekto rengėjai šeima laiko tik vyro ir moters santuoka sudarytos šeimos teises ir tik tokios šeimos nariams (t.y. ir vaikams) garantuoja valstybės paramą ir apsaugą. Tačiau negali būti išskirtos nepilnos šeimos, auginančios vaikus (asmenys, nutraukę santuoką, našliai, tėvai ir pan.).

Šeima turėtų laikyti ir nepilnas šeimas. Būtina atkreipti dėmesį į vaikų, gimusių santuokoje, ir vaikų, gimusių nesusituokusiems tėvams, taip pat vaikų, dėl įvairių priežasčių augančių ne pilnose šeimose (tėvų skyrybos, vieno iš tėvų mirtis ir pan.) bei įvaikintų vaikų konstitucinio lygybės principo pažeidimą.

Kiekvienas vaikas turi lygias su kitais vaikais teises ir negali būti diskriminuojamas dėl savo arba savo tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų lyties, amžiaus, tautybės, rasės, kalbos, tikėjimo, pažiūrų, socialinės, turtinės, šeimyninės padėties, sveikatos būklės ar kokių nors kitų aplinkybių. Ši teisė įtvirtinta ir Visuotinės

žmogaus teisių deklaracijos 25 straipsnio 2 punkte - „Visi vaikai, santuokiniai ar nesantuokiniai, naudojasi vienoda socialine apsauga“. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 2 straipsnyje įtvirtintos nuostatos, kad valstybės dalyvės gerbia ir garantuoja visas šioje Konvencijoje numatytas teises kiekvienam vaikui, priklausančiam jos jurisdikcijai, be jokios diskriminacijos, nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, sveikatos, luomo ar kokių nors kitų aplinkybių (straipsnio 1 dalis).

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas ne kartą diskriminacijos draudimą apibūdino kaip bendrą principą, ypač svarbų įgyvendinant visas Konvencijos nuostatas, taip pat labai dažnai atkreipia dėmesį į nesantuokinių vaikų diskriminaciją. Vaiko teisių komitetas ne kartą nurodė, kad ypač daug dėmesio būtina skirti sunkiai gyvenančioms ir pažeidžiamoms visuomenės grupėms, o būtent tokiomis ir yra nepilnos šeimos ir vaikai, augantys jose.

Vaiko teisių komitetas nuolat pabrėžia visų rūšių, įskaitant ir nesantuokinių vaikų, diskriminaciją draudžiančio straipsnio svarbą ir per kiekvienos Konvencijos dalyvės ataskaitos svarstymą iškelia diskriminacijos klausimą.

Lietuva 1992 m. sausio 8 d. prisijungdama ir 1995 m. liepos 3 d. ratifikuodama Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, įsipareigojo padaryti viską, kad būtų įgyvendintos Konvencijoje įtvirtintos vaiko teisės, todėl minėtų įstatymo projekto nuostatų priėmimas galėtų būti traktuojamas kaip tarptautinių įsipareigojimų nevykdymas.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė dalyvavo darbo grupės, rengiančios Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą, darbe. Ji ne kartą teikė savo pastabas ir pasiūlymus dėl šio projekto, atkreipdama dėmesį į šeimos sąvoką, taip pat į nuostatas, galinčias išskirti nesantuokinius vaikus, ar vaikus, augančius nepilnose šeimose, iš kitų vaikų.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pritaria nevyriausybinių organizacijų iniciatyvoms skatinti šeimos instituto populiarinimą visuomenėje ir siekiui užtikrinti šeimoms valstybės paramą, tačiau mano, kad aukščiau paminėti projektai turėtų būti tobulinami, atsižvelgiant ne tik į valstybės ir savivaldybės suinteresuotų įstaigų, bet ir į nevyriausybinių organizacijų pastabas ir pasiūlymus.

Pagarbiai,

*Kontrolierė Rimantė Šalaševičiūtė*

*Eivilė Žemaitytė, e. paštas eizema@lrs.lt*

## LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

### KOPIJA :LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI

Vyriausybės kanclerio 2007 m. spalio 2 d. pavedimu LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija išnagrinėjo Lietuvos Žmogaus teisių asociacijos 2007 m. spalio 2 d. pareiškimą dėl valstybės paramos šeimai.

Pagrindiniame Lietuvos Respublikos teisės akte - Konstitucijoje - įtvirtintos bendrosios nuostatos apie šeimą. Šeimos raidą įtakojančios nuostatos yra suformuluotos Nacionalinėje demografinės (gyventojų) politikos strategijoje, kurios vienas iš tikslų - skatinti savarankiškos ir gyvybingos šeimos, pagrįstos narių savitarpio globa ir atsakomybe, užtikrinančios kartų kaitą, išgalėjimą ir kurti teisingas, socialines, ekonomines sąlygas, stiprinančias šeimas ir užtikrinančias visavertį jų funkcionavimą. Todėl dar vieno įstatymo, įteisinančio bendras deklaratyvaus pobūdžio nuostatas, ar įstatymo, siekiančio aprėpti su šeima susijusias sritis, kurios šiuo metu reglamentuojamos kitais teisės aktais, parengimas būtų netikslingas.

Mažėjantis gimstamumas sudaro rimtą demografinių disproporcijų grėsmę. Šeimos gerovės priemonių įgyvendinimo plane yra numatyta didinti įvairias išmokas šeimoms, auginančioms vaikus: didinti neapmokestinamą pajamų dydį šeimoms, auginančioms vaikus, didinti MGL (minimalaus gyvenimo lygį) ir VRP (valstybės remiamas pajamas), įgyvendinti.

Išmokų vaikams įstatymo nustatytos išmokos kiekvienam vaikui iki 18 metų ir vyresniam, besimokančiam dieninėje bendrojo lavinimo mokykloje, mokėjimą, padidinti išmokas vaikui gimus, įvesti išmokas vaiko priežiūrai, garantuoti pajamas vaikams, negaunantiems išlaikymo iš tėvų (įsteigiant Vaikų išlaikymo fondą).

Siekiant paremti vaikus auginančias nepasiturinčias šeimas, sumažinti diferenciaciją tarp atskirų gyventojų grupių bei suteikti vaikams lygias galimybes, įstatymų nustatyta tvarka nepasiturinčioms šeimoms skiriamos socialinės pašalpos, išlaidų už būsto šildymą ir vandenį kompensacijos, mokyklose vaikams teikiamas nemokamas maitinimas, prieš prasidedant mokslo metams mokiniai aprūpinami mokinio reikmenimis.

Numatyta plėsti būsto įsigijimo galimybes, padengiant didesnę dalį būsto kredito gausioms šeimoms, nustatant socialinio būsto nuomos mokesčio kompensavimo tvarką nepasiturinčioms šeimoms.

Siekiant formuoti pozityvų požiūrį į santuoką ir vaikus auginančias šeimas ir taip didinti santuokų skaičių,

yra numatyta mokyklose vykdyti rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos, kurios ugdytų brandžią ir savarankišką asmenybę ir padėtų rengti mokinius šeimos gyvenimui, skatintų šeimos vertybių suvokimą ir puoselėjimą.

Numatyta organizuoti visuomenės informavimą apie moterų ir vyrų įsipareigojimus šeimoje bei vaiko priežiūros atostogų galimybes.

Numatyta remti jau veikiančius kompleksinės pagalbos šeimai centrus, teikiančius pagalbą krizės ištiktoms šeimoms, kurti daugiafunkcinius ugdymo centrus kaimo vietovėse. Taip pat numatyta įdiegti taikaus šeimos ginčų sprendimo tarpininkavimo (mediacijos) sistemą.

*Violeta Murauskaitė, ministerijos sekretorė*

*Vilma Vizbaraitė*

### *naujienos*

## **Portugalijos vyskupai reiškia susirūpinimą dėl „elektroninės ištuokos“**

Portugalijoje tam tikrais atvejais galima pasinaudoti nauja elektronine ištuoka. Jei sutuoktiniai neturi bendro turto nei vaikų, ištuokos procedūra internetu gali užtrukti nuo 4 iki 20 minučių.

Pasak arkivyskupo Jorge Ortega, Portugalijos Vyskupų konferencijos pirmininko, tai Bažnyčiai nepriimtinas Portugalijos vyriausybės sprendimas, kadangi yra sudaromos visos sąlygos per kelias minutes nutraukti santuokinį ryšį - tai skyrybų skatinimas. Arkivyskupas Ortega pripažįsta, kad santuokiniame gyvenime būna tiek laimės, tiek įvairių sunkumų momentų. Tačiau, anot arkivyskupo, meilė neegzistuoja be kančios ir skausmo, o tikėtis meilės be sunkumų yra tikra utopija. Apmąstymas, kantrybė ir dialogas yra pagrindinės dorybės norit išsaugoti santuoką.

Galiausiai Portugalijos Vyskupų konferencijos pirmininkas teigia, kad jokių būdų negalima lengvinti ištuokos ir sudaryti sąlygas žmonėms rinktis greitą ištuoką. Priešingai, sunkumai subrandina meilę bei ją padaro sąmoningesnę. Santuokos nutraukimas nėra pats geriausias sunkumų sprendimo būdų.

2008-03-25, WWW.bernardinai.lt

---

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTUI  
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI  
LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI  
LR SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETUI  
LR SEIMO ŠVIETIMO, MOKSLO IR KULTŪROS KOMITETUI  
LR SEIMO TEISĖS IR TEISĖTVARKOS KOMITETUI  
LR SEIMO SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO KOMITETUI  
LR SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJAI  
LR ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJAI  
LR TEISINGUMO MINISTERIJAI  
LR ŪKIO MINISTERIJAI  
VALSTYBINEI VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBAI  
VALSTYBINEI TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS TARNYBAI

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2008 m. sausio 7 d.  
Vilnius

### *Dėl alkoholio reklamos apribojimų*

Lietuvos žmogaus teisių asociacija remia LR Seimo įvestus apribojimus alkoholio reklamai ir pritaria Vyskupų komunikatui, kuriuo palaikomos Seimo pastangos riboti alkoholio reklamą.

Mums nepakanka vien piktintis plintančiu alkoholio vartojimu. Situacija, kurioje atsidūrė visuomenė reikalauja galios ir gebėjimų daryti esmines permainas.

Valstybės statistika teigia, kad neblaivūs asmenys padaro daugiau kaip trečdalį visų atskleistų nusikaltimų, kad penktadalis nusikaltusių nepilnamečių padaro nusikaltimus būdami neblaivūs, kad trečdalis nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta dėl alkoholio vartojimo, o 70 proc. savižudybių įvyksta dėl alkoholio kaltės.

Mes pripažįstame, kad plintantis alkoholio vartojimas pakerta šeimos pamatus - daugėja ištuokų ir globos namuose augančių vaikų skaičius (2007 –ųjų pradžioje jų buvo per 13 tūkst.), greitosios medicininės pagalbos vis dažniau reikia nepilnamečiams apsinuodijusiems alkoholiu, daugėja žmonių sergančių alkoholine psichoze ir pan..

Nerimą kelianti statistika iki šiolei vertinta kaip blogis, nebepricklausantis nuo mūsų valios, nes valstybės institucijos nesipriešina, kai reklamuojami alkoholiniai gėrimai siejami su mūsų tautos patriotiniais jausmais: reklaminiuose klipuose mirga karų su kryžiuočiais vaizdai, sporto pergalių momentai. Kurį laiką skelbta, kad „mus vienija alus ir pergalės...“, - ir daugelis jau pritaria nuolat peršamai idėjai, kad sporto varžybas smagiau žiūrėti su alaus bokalu. Alkoholio produkcijos rinkos apimtys nuolat didėja, jaunoji karta vis labiau luošinama, o valstybė dešimtis milijonus litų, būtinų mokytojų ir medicinos darbuotojų atlyginimams didinti, kasmet skiria narkologinių įstaigų ligoniams gydyti.

Visuomenės erozija priartėjo prie kritinės ribos, kai didėjanti migracija, irstančios šeimos, mažėjantis gimstamumas, augantis išsigimimų skaičius ir dalies jaunimo degradavimas nebeužtikrins lietuvių tautos regeneracijos, kai minėti erozijos procesai taps nevaldomi ir negrįžtami.

### **Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija pripažįsta:**

Visuomenėje plintantis alkoholio vartojimas tapo lietuvių nacionaline nelaime.

Lietuvos valstybė iki šiol neteikė deramos reikšmės alkoholio vartojimo ribojimui, o aplaidžiai ir net ydingai alkoholio vartojimą siejo su sporto šakų vystymu bei visuomenės gerove.

Daugybės dorų žmonių, motinų, tėvų, mokytojų prašymai nustoti alkoholiu žaloti mūsų jaunąją kartą, vaikus, raginimai riboti alkoholio reklamą, įvertinant neigiamą jos poveikį jaunimui, iki šiol buvo neleistinai ignoruojami.

Verslo grupės, remiančios atskiras sporto šakas alkoholio reklamai skirtomis lėšomis, neišvengiamai siekia gauti viršpelinius žmonių sveikatos sąskaita. Dėl šios priežasties bet kokia alkoholio gamintojų reklama negali būti siejama su visuomenės sveikata ir sporto vystymu.

**Lietuvos žmogaus teisių asociacija reikalauja Lietuvos Respublikos Prezidentą, Lietuvos Respublikos Seimą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybę:**

Netvirtinti tokių alkoholio reklamos įstatymo papildymų ar pataisų, kurios palengvintų alkoholinių gėrimų gamybos plėtrą ir skatintų alkoholio vartojimą.

Mokesčių lengvatomis skatinti prekių ir paslaugų reklamą, kuria siekiama remti sportą, propaguoti blaivų ir sveiką visuomenės gyvenimo būdą bei stiprinti žmonių sveikatą.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia Lietuvos žiniasklaidą rodyti pilietiškumo ir atsakomybės pavyzdį saugant mūsų tautą nuo degradacijos – vengti reklamos pinigų, kurie gaunami žmonių kančios, sveikatos ir suluošintų likimų sąskaita.

Ne konservatyvi grupės žmonių pažiūra, o realybėje egzistuojančių visuomenės problemų visuma verčia negausią lietuvių tautą saugotis ir gintis nuo to, kas jai priešiška, kas naikina ją, kelia pavojų jos vystymuisi ir egzistencijai.

*Pareiškimas priimtas 2008 m. sausio 7 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje*

---

**LAIŠKAI**

Ačiū už palaikymą! Tvirtai pritariu Jūsų nuomonei, ir žinoma, atitinkamai balsuosiu prieš bet kokio alkoholio reklamą!

*Mindaugas Subačius*

2008 m. sausio 14 d.

Gerbiamieji,

Dėkoju Jums už išreikštą nuomonę, už rūpestį ne tik dėl savęs, bet ir dėl visos Lietuvos žmonių. Mano manymu, valstybė neabejotinai turi apriboti alkoholinių gėrimų prieinamumą, o jo pardavimas degalinėse, gyvenamuosiuose namuose ir kioskuose, taip pat alkoholio reklama skatina stipriųjų gėrimų vartojimą. Aš nuo pat pirmų balsavimų pasisakiau prieš alkoholio reklamą ir visada būsiu prieš ją.

Su pagarba

*Laima Mogenienė, LR Seimo narė*

**GYDYTI IR RIMTAI**

Gal geriau švęskime Alkoholio Gamintojo dieną – bent žinosime, ką švenčiame iš tikrųjų. Tegu jaunasis intelektualinis šalies potencialas eina velniop, nes mažaraštei valdžiai jis ne tik nereikalingas, bet ir pavojingas.

Premjeras per žinias išsitarė, kad Lietuva, ko gero, turi per daug šventinių dienų – pirmaujame visoje Europoje, turbūt jau reiktų kažką daryti.

Juolab kad ir verslininkai skundžiasi, ir biudžetas įplaukų negauna, o ir apskritai kyla mintis, ar galima švęsti, kai valstybėje tokia apgailėtina padėtis.

Šventės palankios turbūt tik biurokratams, neišskiriant nė Seimo narių – štai kas gali visa gerkle traukti

„Mūsų dienos – kaip šventė!“

Nepriimtos reikalingos pataisos, nevykdomos reformos, užmetami žūt būtina reikalingi projektai ir apleistos valstybinės svarbos sritys – pavyzdžiui, aplinkosauga ir švietimas, - viskas turbūt dėl to, kad šventė nenutrūktų, ir tūlas politikas visuomet jaustųsi besėdįs po žydinčiomis vyšniomis.

Na, o kodėl jam taip nesijausti - vien kanceliarinėms išlaidoms gauna 6 tūkstančius litų per mėnesį, ir už tai nereikia niekam atsiskaityti.

Mane visą laiką labai domino, kaip šitiek pinigų galima išleisti tokiam dalykui kaip kanceliarija: gal tie politikai auksiniais parkeriais rašo? O gal sekretorę samdosi, nes rašyti nemoka?

Kitaip Seime nerūgtų vis tie patys įstatymų projektai ir pataisos, o inicijuoti projektai nekeltų nuostabos, ar,



geriausiu atveju, juoko.

Tai, kad politikai šventinėmis dienomis dar nori paskelbti Tėvo dieną ir Konstitucijos dieną, apskritai suformuoja tokią absurdo jauseną, kad net žinių žiūrėti nebesinori.

Visos šventės – profanacija, nes valdžiai visiškai nerūpi švenčių esmės ir tikroji jų vertė.

Ką reiškia švęsti Konstitucijos dieną, kai kasdien ignoruojamos šio pagrindinio šalies įstatymo nuostatos? Arba – minėti Tėvo dieną, kai tėvų pareigos visiškai nuvertintos ir nusmuktos iki kriminalinės potekstės?

Arba štai – paskutinis pavyzdys: alkoholio gamintojų spaudžiami Seimo nariai, ko gero, priims alkoholio reklamos pataisus, leidžiančius reklamuoti silpnąjį alkoholį dienos metu.

Nežinau, galbūt artėjant rinkimams partijos ir frakcijos už šių pataisų parėmimą gaus nemenką finansinę paramą, kaip ir lojali žiniasklaida, ir biurokratinis aparatas, ir kai kurie gana žinomi visuomenės veikėjai, į kuriuos žiūrėdama, patiriu gilų nusivylimą, nes matau, kaip už išsilavinimo, erudicijos, kompetencijos ir asmeninio žavesio slepiasi apskaičiavimas, kurį galima suprasti, bet negalima pateisinti.

Ypač tada, kai su apskaičiavimu susiduria kiti skaičiai - pavyzdžiui, ar daug kas žino, kad Lietuvoje jau dabar

yra keliolika tūkstančių paauglių ir vaikų iki 18 metų amžiaus, kuriuos jau reikia gydyti nuo priklausomybės alkoholiui?

Gydyti, ir rimtai, o ne stovėti su plakatėliu „Alkoholis – nuodai“ ir mojuoti juo prieš nosį paaugliui, perkančiam būtent tą silpnąjį „nekenksmingąjį“ alkoholį. (Taip kovą su alkoholizmu įsivaizdavo viena Ūkio ministerijos valdininkų).

Gal geriau švęskime Alkoholio Gamintojo dieną - bent žinosime, ką švenčiame iš tikrųjų.

Tegu jaunasis intelektualinis šalies potencialas eina velniop, nes mažaraštei technokultūrinei valdžiai jis ne tik nereikalingas, bet ir pavojingas, juolab artėjant rinkimams.

Bet, sakykite, kodėl verslui (turiu omeny alkoholio gamintojus) nereikalingas šis potencialas? Negi ir jam reikia priklausomybės aukų, kaip ir politikams? Kokios visuomenės vizija mūsų laukia?

*Renata Šerelytė*

www.bernardinai.lt, 2008 03 31

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI  
LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. kovo 6 d.

Vilnius

### *Dėl pedagogų streikų*

Lietuvos žmogaus teisių asociacija atkreipia LR Seimo ir Vyriausybės dėmesį, kad per septyniolika Nepriklausomybės metų pavojingai išryškėjo diferenciacija ir socialinė atskirtis tarp Lietuvos piliečių. Valstybės veiklos prioritetais netapo švietimas, mokslas ir sveikatos apsauga - mokytojai, mokslininkai, gydytojai vos suduria galą su galu. Dėl to pastaruoju metu valdžios darbotvarkėje visu aštrumu iškilo mūsų valstybės švietimo sistemos krizė, kurios išdava – prasidėję masiniai pedagogų streikai.

Krizės pagrįstumą įrodo susiaurėjęs jaunų žmonių akiratis, moralinių bei dvasinių vertybių praradimas, netikėjimas savo valstybe dėl augančios korupcijos, patriotizmo stoka, masinė emigracija, didėjantis nusikalstamumas, susvetimėjimas, stiprėjantys žalingi įpročiai (narkomanija, alkoholizmas) ir silpnėjantis mentalitetas. Šie negatyvūs reiškiniai perspėja apie neišvengiamą mūsų valstybės silpnėjimą.

**Atsižvelgdama į tai, Lietuvos žmogaus teisių asociacija remia pedagogų socialinį judėjimą ir pritaria jų reikalavimams. LŽTA siūlo be išlygų sutvarkyti mokyklų materialinę bazę ir pedagogų atlyginimus. Todėl prašome LR Seimą bei Vyriausybę be išlygų tartis su streikuojančiais pedagogais, gerbti jų orumą ir kuo skubiau nutraukti Lietuvos miestuose ir rajonuose besiplečiančius jų streikus.**

Pedagogo prestižas visuomenėje – tai pažiūra į pamatines tautos vertybes, į mūsų visuomenės ir valstybės ateities puoselėjimą.

## LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. vasario 8 d.  
Vilnius

### *Dėl Atominės elektrinės įstatymo pataisų*

Lietuvos žmogaus teisių asociacija nesiima vertinti Atominės elektrinės įstatymo pataisų pagrįstumo ir šio įstatymo naudos Lietuvai, tačiau priversta pripažinti, kad dėl šio įstatymo priėmimo skaidrumo visuomenėje pavojingai didėja įtampa ir auga supriešinimas.

Dėl to Lietuvos žmogaus teisių asociacija prašo Jūsų Ekscelenciją imtis būtinų veiksmų, kurie padėtų išvengti supriešinimo ir neleistų suabejoti demokratiniais mūsų valstybės iškovojimais.

Bet kokios abejonės valstybės valdžios veiksmų skaidrumu turi būti šalinamos viešai, geranoriškai ir atvirai bendradarbiaujant su visomis partijomis ir visuomeniniais judėjimais. Lietuvos piliečiai privalo turėti galimybę pasitikėti tautos išrinkta valdžia, nes tik pasitikėjimas laiduoja mūsų valstybės savarankiškumą ir nepriklausomybę.

*Kreipimasis priimtas 2008 m. vasario 8 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje*

## AISTROS NERIMSTA IR PATVIRTINUS ĮSTATYMO PROJEKTĄ...

*Įtakingo britų dienraščio „The Economist“ padalinys „Economist Intelligence Unit“ (EIU) tvirtina, kad Lietuvos nacionalinio investuotojo „Leo LT“ kūrimas nėra pagrįstas nei finansiškai, nei nacionalinių interesų gynimo prasme, skelbia Lietuvos radijas. Kaip tvirtinama parengtoje ataskaitoje, šis projektas palankesnis privačiai bendrovei „NDX energija“ nei Lietuvos mokesčių mokėtojams.*

**Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus:** -Gerbiu jų (EIU – DELFI) nuomonę, jeigu jie priėjo tokią išvadą, aš manau, jie turėjo pagrindo tokiam sprendimui padaryti.

**Lietuvos banko Ekonomikos departamento direktorius Raimondas Kuodis:**

-Lietuvoje daug sprendimų daroma be išlaidų ir naudos analizės, kuri Vakaruose yra privaloma bet kokiam projektui, turinčiam kokių nors rimtesnių ekonominių ar socialinių pasekmių, o Lietuva sugeba didžiulius energetikos projektus inicijuoti iš esmės apgraibomis. Be skaičiavimų, be alternatyvų analizės ir t. t. Tai nėra civilizuotos šalies bruožas.

**LR Premjeras Gediminas Kirkilas:** -Neišgirdau nieko nauja. EIU ekspertai nesikreipė nei į jį patį, nei į kitas su „Leo LT“ kūrimu susijusius asmenis ir institucijas, prašydami dokumentų ar paaiškinimų,

todėl susidaro įspūdis, kad pastaroji EIU analizė parengta vien tik remiantis lietuviškos žiniasklaidos publikacijomis.

**Vyriausybinei energetinio saugumo komisijai vadovaujantis konsultantas Aleksandras Abišala:** Nenoriu komentuoti nei „Leo LT“ projekto, nei EIU paskelbtos analizės išvadų apie šį projektą. „Economist Intelligence Unit“ yra labai rimta solidaus žurnalo analizės grupė, tai nėra nei Komisija, nei Vadovų taryba, nei Jungtinės Tautos ir visa kita. Kiekvienas turi teisę į savo nuomonę.

**SEB banko prezidento patarėjas Gitanas Nausėda:** „Nesuabsoliutinkime „The Economist“ išvalgų Lietuvos ekonomikos klausimais. Ši institucija arba su ja susijusios institucijos yra prognozavusios ir lito devalvaciją 25 proc. , yra prognozavusi ir kitus dalykus”, – priminė analitikas. Šis sandoris dar sukels nemažai galvos skausmo visose jame dalyvaujančiose pusėse, bet aš nesu šiandien įsitikinęs, kad jis yra visiškai beviltiškas.

**Opozicinių konservatorių lyderis, Seimo pirmininko pavaduotojas Andrius Kubilius:** -Gaila, kad Lietuva susilaukė tokio vertinimo. EIU pateiktas „Leo LT“ projekto vertinimas nepridės pasitikėjimo Lietuvos puse konsultacijose su ES institucijomis dėl energetinio saugumo užtikrinimo po 2009 m. Dar labiau mane stebina, kas darosi Lietuvoje šiuo klausimu, kai prabėgus beveik dviem mėnesiams po Seimo batalijų ir prezidento parašo jokio rezultato nėra.

## FAŠIZMAS, RASIZMAS, NACIONALIZMAS?..

**Gėda visai Lietuvai** (*Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus*)

Taip pavadino Kovo 11-ąją vykusias skustagalvių eitynes sostinės Gedimino prospektu, kurių metu buvo skanduojami tautinę neapykantą kurstantys šūkių. „Tokie dalykai Lietuvoje netoleruoti, valstybė, kuri gerbia įstatymus, skelbiasi esanti demokratine, turi užtikrinti tas teises. Tokie išpuoliai, mano supratimu, yra gėda visai Lietuvai”, - sakė V. Adamkus. Tokią poziciją dėl pareigūnų veiksmų prezidentas išsakė susitikime su vidaus reikalų ministru Regimantu Čiupaila. Pasak šalies vadovo atstovės spaudai Ritos Grumadaitės, V. Adamkus pabrėžė, jog jį papiktino „vangi ir pavėluota policijos, o vėliau VRM reakcija į radikalaus jaunimo eitynes”. R. Grumadaitės teigimu, susitikime prezidentas įspėjo, kad panašaus pobūdžio incidentai neturėtų pasikartoti, o priešingu atveju turėtų būti pritaikytos visos įstatymuose numatytos poveikio priemonės viešajai tvarkai palaikyti. Visuomenėje priekaištauta, esą policija neatliko savo pareigos iškart sustabdyti ir nubauti skustagalvių maršo dalyvius, tačiau antradienį, išklaušę policijos informaciją apie incidentą, VRM vadovai pripažino, kad iš esmės pareigūnai reagavo tinkamai, nors policijos veiksmuose ir būta „kai kurių netikslumų”. VR ministras R. Čiupaila po susitikimo su prezidentu žurnalistams teigė, jog maršai su minėtais šūkių „nėra, nebuvo ir nebus toleruojami”. Ministras teigė, kad jo vadovaujama sistema jau ėmėsi atitinkamų, tokiems reiškiniams adekvačią priemonių, tačiau jos nėra viešos.

**Tolerancijos negali būti** (*Liberalų ir centro sąjungos pirmininkas Artūras Zuokas*)

Kovo 11-ąją Vilniaus Gedimino prospektu pražygiavo grupė jaunuolių skustomis galvomis, kurie šūkavo kitas tautas bei žmones žeminančius lozungus. Policija vykdo tyrimą dėl šio išpuolio.

Negali būti jokių atleidžiamų aiškinimų, esą nereikia sureikšminti keliasdešimties plikagalvių eitynių, nes visa savo išvaizda jie demonstruoja, jog yra nusiteikę agresyviai, ir taikstytis su tuo negalima. Būtina duoti aiškų ženklą, kad tokie dalykai laisvoje Lietuvoje yra absoliučiai netoleruojami, kad jų netoleruoja nei Lietuvos žmonės, nei įstatymai.

**Tai tik Lietuvos jaunimas** (*VLNDS Spaudos tarnyba*)

Vilniuje Gedimino prospektu, nešini Lietuvos ir Latvijos vėliavomis, žygiavo patriotiškai nusiteikę jaunuoliai. Apie du šimtus eitynėse dalyvavusių jaunuolių dainavo dainas bei skandavo skandutes.

Kodėl jūs neraginate Lietuvos piliečių išeiti į gatves ir protestuoti prieš valdžioje sėdinčius komunistus ir kagėbistus? O gal Lietuvą valdantys komunistai, kagėbistai ir masonai,

vykdantys antilietuvišką politiką, yra savi. Juk ne, jūsų terminologija kalbant, „fašistuojantys jaunuoliai“, o valdžioje esantys komunistai, kagėbistai ir masonai tapo oligarchais, dėl kurių valdymo Lietuvis nebegali Lietuvoje jaustis tikru šeimininku.

**Diskredituojama valstybė** (*Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narė Rasa Juknevičienė*)

Ji kreipėsi į Valstybės saugumo departamento (VSD) direktorių Povilą Malakauską dėl valstybės diskreditavimo. Seimo narė prašo atsakyti, ar VSD vykdo tyrimą, kas galėjo inspiruoti ir organizuoti Kovo 11-ąją vykusių nacionalinę nesantaiką kurstančią demonstraciją Vilniuje. Ji taip pat klausia, ar tai nėra viena sudėtinių iš užsienio vykdomo Lietuvos diskreditavimo plano dalių.

„Jau anksčiau Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetą esate informavę, kad VSD turi žinių, jog antisemitinę kortą kai kurios nedraugiškų Lietuvai valstybių specialiosios tarnybos gali naudoti sąmoningai mūsų tautos ir valstybės diskreditavimui”, - kreipimėsi teigia R. Juknevičienė.

Europos Parlamento narys Vytautas Landsbergis savo pareiškime „Dėl antilietuviškų veiksmų Kovo 11-ąją” kritikavo atsakingas institucijas, kurios, jo vertinimu, nebuvo tinkamai pasirengusios užkirsti kelią tokioms akcijoms.

„Teisintis turėtų VRM, tokią dieną nepasirengusi ekscesams.

Ką būtų reiškę po kelių minučių sustabdyti, užtvėrus prospektą, „nesankcionuotą” trispalvės niekinimą ir Nepriklausomybės diskreditavimą? Ką veikė VSD, kad neperspėjo? Čia tektų tirti ir ankstesnę įstaigos laikotarpį, kai jos vadovo KGB rezervo karininko A. Pociaus įsakymu buvo panaikintas būtent Vilniaus teritorinis padalinys”, - teigia V. Landsbergis.

Jo nuomone, šias negalias turėtų tirti Valstybės gynimo taryba, nes „žala būtų valstybei gali pasirodyti didžiulė”.

**Bus uždrausta okupacinių režimų simbolika** (*LR Seimo Žmogaus teisių komitetas pirmininkas, liberalcentristas Arminas Lydeka*)

Visuomenėje ryškėja neigiamos tendencijos dėl totalitarizmo palikimo naikinimo, dėl tolerancijos nacizmo ir komunizmo režimų idėjoms. Seimo žmogaus teisių komiteto posėdyje pritarė Politinių partijų ir susirinkimų įstatymų pakeitimo projektams. Juose siūloma įteisinti nuostatas draudžiančias Lietuvos politinių partijų simbolikoje bei šalyje vykstančiuose susirinkimuose naudoti nacistinę ir komunistinę simboliką, kuri būtų suprantama kaip tam tikros politinės partijos asocijavimasis su atitinkama demokratinei visuomenei nepriimtina ideologija, o taip pat kaip nacistinių ar komunistinių okupacinių režimų propaganda.

„Pastaraisiais metais Lietuvos viešojoje erdvėje pastebima pavojinga tendencija ištrinti ribą tarp okupacinius režimus primenančios simbolikos ir, pavyzdžiui, gerbtinų bei reklamuotinių prekinių ženklų. Tokia moralinė erozija ir nebūdžiamumas kuria palankią dirvą plisti ne tik totalitarinių režimų simboliams, bet ir savotiškai propaguoja jų ideologiją. Deja, kaip rodo naujausi pavyzdžiai, smerktini praeities simboliai gali virsti konkrečiais netolerancijos ir neapykantos židiniais”, - sakė A. Lydeka.

## SVARBESNI ĮVYKIAI, PASITARIMAI, KONFERENCIJOS

**Nepakantumas slypi kiekvieno mūsų prigimtyje** (*Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas*)

Asociacija į esamus ar menamus žmogaus teisių pažeidimus žvelgia pirmiausia pro įstatymų ir tarptautinės teisės normų prizmę. Nežinia kuo pavirs žmogaus teisių gynimas, jeigu vadovausimės simpatijomis arba antipatijomis?

Nepakantumas „kitoniškam“ slypi kiekvieno mūsų prigimtyje. Jį suformuoja baimė, nesaugumo jausmas, iš kurio atsiranda rasizmas, nacizmas ir ksenofobija. Tam atsvara turi būti protas, auklėjimas ir pažinimas, iš kurių išplaukia tolerancija bei gebėjimas priimti žmones kitokius, nei pats esi ir gyventi harmonijoje su jais ir aplinka. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnis skelbia, kad „Kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus. Tai deklaruoja ir mūsų šalies Konstitucijos 25 straipsnis. Tačiau ir Konvencija ir Konstitucija nurodo, kad laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais - tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija. Tame pačiame Konstitucijos straipsnyje nurodoma, kad laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu.

Analogiškas piliečių teises reglamentuoja Konvencijos 11 straipsnis, kuris skelbia, kad kiekvienas turi teisę laisvai rengti taikius susirinkimus, tai patvirtina ir mūsų šalies Konstitucijos 36 straipsnis, nurodantis, kad negalima drausti ar trukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus, čia pat nurodydamas, kad teisė negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisves.

Taigi, kaip bekalbėsime, visada atsiremsime į įstatymo pagrindus, kuriais privalo vadovautis demokratinė visuomenė. Bet kokį piliečių elgesį reikia įvertinti teisiškai. Ir tai turi daryti tie, kurie vaizdžiai tariant, iš to duoną valgo – pirmiausia, teisėtvarkos institucijos. Ar jaunuoliai pažeidė įstatymus, ar kurstė nacionalinę, rasinę neapykantą? Į šiuos klausimus privalo atsakyti policija, prokuratūra, teismai. Neseniai žiniasklaida pareiškė, kad Lietuvoje dėl rasistinio išpuolio nužudytas Somalio pilietis. Skamba sensacingai: žiūrėkit, kas Lietuvoje darosi!

Bet nederėtų kliautis emocijomis. Ypač, jei sakome, kad Lietuvoje plinta rasizmas, fašizmas dar koks nors „izmas.“ Ar tikrai dėl rasinės neapykantos žuvo Somalio pilietis? Gal tai buitinis konfliktas? Kas tai nustatė? Prokuratūra? Teismas? Negirdėjau jokių prokuratūros išvadų, nes dar vyksta tyrimas. Per daug neatsakinga švaistytis sensacijomis Akivaizdu, kad panašūs reiškiniai nėra spontaniški, už jų slypi konkretūs užsakovai. Tokiais atvejais reikia klausti, kam tai naudinga?

Per didelė piliečių socialinė atskirtis sudaro labai geras sąlygas manipuliuoti žmonėmis ir jų emocijomis. Matyt, šis atvejis neišskirtinis.

Tačiau aš netikiu tuo, kad lietuviai nekenčia žydų, rusų, apskritai kitataučių.

**2007 m. gruodžio 5 d.**

LR Seimo Žmogaus teisių komitetas surengė apskrito stalo diskusiją dėl neveiksnumo problemų Lietuvoje ir pristatė leidinį „Neveiksnumo problematika Europos Sąjungos deklaruojamų vertybių kontekste“. Renginyje dalyvavo ir LŽTA atstovas.

Žmogaus teisių ginėjai gauna nemažai skundų dėl asmenų pripažinimo neveiksniais. Mat tuo siekiama materialinės naudos. LR Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko pavaduotojas prof. Arimantas Dumčius diskusijoje iškėlė klausimą dėl iš sovietmečio paveldėto ydingo neveiksnumo pripažinimo teisinio instituto. Juo dažniausia buvo siekiama nutildyti nepaklusnius sovietiniam režimui. Tie, kurie tarybiniais laikais dėl politinių motyvų buvo „susargdinti“, su psichinio ligonio diagnoze gyvena iki šiol,- sakė jis.

Pažeidžiamos teisės ir tų žmonių, kuriuos siekiama pripažinti neveiksniais dabar. Procesą dėl neveiksnumo pradėjęs asmuo yra suinteresuotas asmuo. Dažniausiai jo interesas būna turtinis. Žmogaus apie pradėtą procesą dėl jo neveiksnumo nustatymo gali ir neinformuoti. Yra kitų pažeidimų. Tarkime, asmuo, kuriam pradėta neveiksnumo pripažinimo byla, neturi galimybių procesą apskusti dėl to, jog apie procesą nežinojo.

Diskusijoje dalyvavęs LR Seimo narys Kęstutis Čilinskas pateikė pavyzdžių, kai artimieji, siekdami šeimos narį pripažinti neveiksniu, teisme netgi neslėpė, norį tokiu būdu susitvarkyti savo finansines problemas. Kalbėta apie globėjo problemą. Diskusijos dalyviai tarėsi dėl nepriklausomos žmogaus teisių stebėsenos ir kontrolės institucijos, kuri rūpintųsi neveiksniais pripažintų žmonių teisėmis.

Kalbėta apie priverstinį gydymą, psichinę negalią turinčių žmonių artimųjų apsaugą ir kitas problemas.

**2008 m. sausio 7 d.**

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas nagrinėjo situaciją dėl plintančio alkoholio vartojimo visuomenėje, kuris tapo lietuvių nacionaline nelaimė. Visuomenės erozija priartėjo prie kritinės ribos, kai didėjanti migracija, irstančios šeimos, mažėjantis gimstamumas, augantis išsigimimų skaičius ir dalies jaunimo degradavimas nebeužtikrins lietuvių tautos regeneracijos, kai minėti erozijos procesai taps nevaldomi ir negrįžtami. Asociacija priėmė pareiškimą dėl alkoholio reklamos apribojimų.

„Ne konservatyvi grupės žmonių pažiūra, o realybėje egzistuojančių visuomenės problemų visuma verčia negausią lietuvių tautą saugotis ir gintis nuo to, kas jai priešiška, kas naikina ją, kelia pavojų jos vystymuisi ir egzistencijai“, - pabrėžė LŽTA komitetas.

**2008 m. vasario 8 d.**

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas tarėsi dėl visuomenėje pavojingai didėjančios įtampos ir supriešinimo, kurį sukėlė Atominės elektrinės įstatymo pataisos. Tuo klausimu LŽTA priėmė pareiškimą.

„Bet kokios abejonės valstybės valdžios veiksnių skaidrumu turi būti šalinamos viešai, geranoriškai ir atvirai bendradarbiaujant su visomis partijomis ir visuomeniniais judėjimais. Lietuvos piliečiai privalo turėti galimybę pasitikėti tautos išrinkta valdžia, nes tik pasitikėjimas laiduoja mūsų valstybės savarankiškumą ir nepriklausomybę“,- buvo sakoma pareiškimė.

**2008 m. vasario 28 d.**

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas svarstė situaciją dėl viešojo intereso apsaugos ir gynimo. LŽTA pripažino, kad viešojo intereso apsauga ir gynimas sietinas su pačios visuomenės apsauga, kad visuomenės vertybių išsaugojimas tėra sudėtinė mūsų valstybės išsaugojimo dalis. Dėl šios priežasties net ir dalies šių vertybių apsauga turi būti siejama su visuomenės gerove, su Lietuvos valstybės ateitimi. LŽTA kreipėsi į valstybės vadovus, LR Generalinę prokuratūrą ir teismus, kviesdama ryžtingai ginti visuomenės interesus. Kadangi teismuose dėl viešojo intereso iškilo dviprasmybių dėl tarptautinių konvencijų vertimo į lietuvių kalbą, LŽTA paramos kreipėsi ir į tarptautines žmogaus teisių organizacijas.

**2008 m. kovo 6 d.**

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas tarėsi dėl Lietuvoje vykstančių pedagogų streikų. LŽTA pripažino, kad pedagogo prestižas visuomenėje – tai pažiūra į pamatines tautos vertybes, į mūsų visuomenės ir valstybės ateities puoselėjimą. LŽTA priėmė pareiškimą, palaikantį pedagogų reikalavimus.

„Krizės visuomenėje pagrindumą įrodo susiaurėjęs jaunų žmonių akiratis, moralinių bei dvasinių vertybių praradimas, netikėjimas savo valstybe dėl augančios korupcijos, patriotizmo stoka, masinė emigracija, didėjantis nusikalstamumas, susvetimėjimas, stiprėjantys žalingi įpročiai (narkomanija, alkoholizmas) ir silpnėjantis mentalitetas. Šie negatyvūs reiškiniai perspėja apie neišvengiamą mūsų valstybės silpnėjimą“,- perspėjo LŽTA steigėjai ir jos nariai.

**2008 m. kovo 17 d.**

Viešbučio Reval hotel Lietuva konferencijų salėje įvyko tarptautinė konferencija „Nacionalinė žmogaus

teisių institucijos įsteigimas Lietuvoje: poreikis ir galimybės“. Konferenciją atidarė Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus. Konferencijos organizatoriai – Žmogaus teisių stebėjimo institutas. Dalyvavo JTO Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro atstovas Santiago Martinez de Orense, Europos tarybos Žmogaus teisių komisaro biuro direktoriaus pavaduotojas Markus Jeger, Danijos, Airijos, Prancūzijos, Vokietijos žmogaus teisių institucijų darbuotojai. Kalbėta apie būtinybę Lietuvoje įsteigti žmogaus teisių instituciją, kuri koordinuotų ir stebėtų žmogaus teisių padėtį mūsų šalyje. Viena vertus visi pritaria, kad sveikintinas bet koks žingsnis, stiprinantis žmonių teisinį saugumą. Antra vertus baiminamasi, kad šio instituto atsiradimas ženklins dar vienas pastangas valstybei.

Konferencijoje dalyvavo LŽTA atstovai.

**2008 m. kovo 19 d.**

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kreipėsi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisumą prašydama, kad šis atidžiai išnagrinėtų piliečių galimybes skusti valdžios institucijų veiksmus ir taip ginti viešąjį interesą. Vilniaus apygardos administracinis teismas sprendimu administracinėje byloje (dėl „Lietuvos“ kino teatro) panaikino piliečių Jūratės Markevičienės ir Vytauto Domaševičiaus konstitucines teises ginti visuomenės interesą. Lietuvos žmogaus teisių asociacija pažymi, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (10 str.), JTO/EEK (Orhuso) ir Lietuvos Respublikos Konstitucija (25 str.) garantuoja piliečiams teisę turėti savo įsitikinimus, laisvai juos reikšti, nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Asociacijos nuomone, teismas, apribojo piliečių konstitucinę teisę ginti visuomenės vertybes ir nusišalino nuo prievolės atstovauti visuomenės interesus (viešąjį interesą), todėl pažeidė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (10str.), JTO/EEK (Orhuso) konvenciją ir Lietuvos Respublikos Konstituciją (5 ir 25, 33 ir 42 str.)

**2008 m. kovo 22 d.**

LR Teisingumo ministerijos konferencijų salėje įvyko Vilniaus asamblėja „Europa piliečiams: tarpkultūrinis, tarpreliginis dialogas ir konfliktų prevencija. Situacija Baltijos šalyse ir Europoje.“ Renginio organizatoriai – LR Teisingumo ministerija, LR Užsienio reikalų ministerija ir Lietuvos žmogaus teisių lyga. Asamblėjoje dalyvavo Europos žmogaus teisių asociacijos prezidentas Pierre Barge, Prancūzijos žmogaus teisių lygos, Latvijos ir Estijos žmogaus teisių organizacijų atstovai. Nuo Lietuvos pranešimą padarė

Vilniaus universiteto religijos studijų tyrimo centro atstovė dr. Aušra Požeraitė.

Šioje asamblėjoje Europos žmogaus teisių asociacijos prezidentas Pierre Barge dar kartą patvirtino, jog Lietuvos žmogaus teisių asociacija yra pilnateisė Europos žmogaus teisių asociacijos narė ir patikino visomis išgalėmis padėsias spręsti kilusius seksualinių mažumų su visuomenės dauguma konfliktus, taip pat teises kolizijas, susijusias su piliečių teisėmis ginti viešąjį interesą teismuose.

## EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KONFERENCIJA

2008 m. birželio 17 -21 dienomis Briuselyje vyks Europos žmogaus teisių asociacijos konferencija. Lietuvos žmogaus teisių asociacija yra šios asociacijos narė.

## TARPTAUTINĖS TEISĖS IR ŽMOGAUS TEISIŲ MOKYMO SESIJA

2008 m. birželio 30 - liepos 25 d. organizuojama 39-oji Tarptautinės teisės ir žmogaus teisių mokymo sesija, skirta humanitarinių ir socialinių mokslų aukštesniųjų kursų studentams, dėstytojams, mokslininkams, nevyriausybių organizacijų atstovams, įvairių profesijų, susijusių su žmogaus teisėmis, atstovams. Registracijos mokestis 670 eurų, apgyvendinimo išlaidos - 260 eurų (maitinimo išlaidos neįskaičiuotos). Yra galimybė gauti stipendiją besivystančių šalių atstovams. Registracijos anketos priimamos iki gegužės 16 d., jeigu prašoma stipendijos - iki balandžio 18 d.

Organizatoriai: Tarptautinis žmogaus teisių institutas, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, Strasbūro Roberto Šumano universitetas, Strasbūro ir Šiltigheimo miestai, Žemutinio Reino departamentas, Alzaso regionas, Strasbūro universitetų bendrųjų reikalų centras.

Daugiau informacijos [www.iidh.org](http://www.iidh.org).

## ŽINOMAM DISIDENTUI -80

**2008 m. gegužės 17 d.** visame demokratiame pasulyje žinomam disidentui Viktorui Petkui sukanka 80 metų. Įdomu tai, kad LR Vyriausioji rinkimų komisija turi duomenis, esą Viktoras Petkus gimęs spalio, o ne gegužės mėnesį.

Kituose dokumentuose galima aptikti, kad Viktoras gimęs gruodžio, o ne spalio ir ne gegužės mėnesiais!

Pats Viktoras sako, jog tikroji jo gimimo diena yra gegužės 17 –oji. Gimimo datas ir kitus asmens duomenis buvę disidentai painioję tyčia, siekdami suklaidinti bei apsunkinti KGB ir sovietinių teismų darbą. Dėl to šioms organizacijoms būdavę sunkiau fabrikuoti „baudžiamąsias“ bylas.

## KNYGA „LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS“

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija išleido knygą „Lietuva ir žmogaus teisės“. Tai dokumentų, straipsnių ir korespondencijų rinkinys, apibendrinantis nevyriausybinių organizacijų (Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos) veiklą.

Knygos pratarėje autoriai nurodo, kad Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija įsteigta 1989 metais (vėliau LŽTGA ir LŽTA), buvo pirmoji oficiali organizacija ginanti žmogaus teises Lietuvoje.

Per 19 veiklos metų (nuo 1989 m.) susikauptė daug teisinės ir istorinės medžiagos. Ją reikėjo susisteminti ir apibendrinti. Taip susidariusios prielaidos dviem atskiroms knygoms „Lietuva ir žmogaus teisės“, I ir II knyga.

Šiomis knygomis autoriai nesiekia apibendrinti visų Lietuvos žmogaus teisių gynimo organizacijų veiklos, nes jos Lietuvoje skaičiuojamos jau šimtais. Norėta nuosekliai parodyti žmogaus teisių judėjimo vyksmą Lietuvai atgaunant Nepriklausomybę ir tuo laikotarpiu, kai mūsų valstybė jau savarankiškai kūrė įstatymus, teisės aktus, rengėsi tapti ES nare ir ja tapo,- teigia autoriai.

Knygos sudarytojai - Vytautas Budnikas, Viktoras Petkus ir Arimantas Dumčius



Vyriausiasis redaktorius Vytautas BUDNIKAS.

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, Lt-05120 Vilnius. Tel.:5 2429051.

Rinko ir maketavo leidykla “Ūlos tėkmė”. Spausdino “Ūlos tėkmės” spaustuvė ( Kalvarijų 125, Vilnius). Tiražas 1500 egz.

**Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija.** LŽTA Garbės pirmininkas Viktoras Petkus,

LŽTA pirmininkas Vytautas Budnikas.

Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. Tel.: 5 2429051; faksas: 5 2460752; [komitetas@lzta.lt](mailto:komitetas@lzta.lt); [www.lzta.lt](http://www.lzta.lt)